

Faktory ovlivňující zájem žáků základní školy o tradiční lidovou kulturu

Bc. Vlasta Zbořilová

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Vlasta Zbořilová**
Osobní číslo: **H11494**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Faktory ovlivňující zájem žáků základní školy
o tradiční lidovou kulturu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti dítěte školního věku, tradiční lidové kultury, volného času a faktorů ovlivňujících zájem dětí o tradiční lidovou kulturu.

Příprava metodiky výzkumné části a předvýzkum.

Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HELUS, Zdeněk. Dítě v osobnostním pojetí. Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-628-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KLAPILOVÁ, Světlá. Kapitoly ze sociální pedagogiky. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-7076-669-8.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk, prostředí, výchova. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

PATOČKA, Jiří a Eva HEŘMANOVÁ. Lokální a regionální kultura v České republice. Kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví. Praha: Aspi, 2008. ISBN 978-80-7357-347-8.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

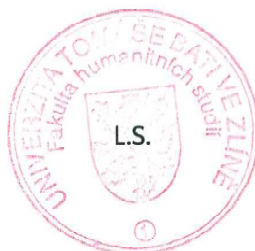
30. listopadu 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

26. dubna 2013

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Aněžka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

5.4.2013

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se v teoretické části zabývá pojmy dítě středního školního věku, volný čas, způsoby trávení volného času, faktory ovlivňující zájem žáků ZŠ o tradiční lidovou kulturu, tradiční lidová kultura, folklor a lidové tradice. Vycházíme z odborné literatury, díky níž je vymezena terminologie potřebná k výzkumu. Empirická část je zaměřena na zpracování dat z výzkumného šetření. Zvolen je kvantitativní výzkum s dotazníkovým šetřením orientovaným na zjištění orientace volnočasových aktivit žáků ŽS a faktorů ovlivňujících jejich zájem o tradiční lidovou kulturu.

Klíčová slova: tradiční lidová kultura, folklor, lidové tradice, žáci základní školy, střední školní věk, faktory ovlivňující zájem o zaměření volnočasových aktivit, volný čas, volnočasové aktivity

ABSTRACT

Diploma thesis deals in the theoretical part with terminology as are child in middle school age, leisure, leisure time, factors affecting school pupils' interest in the traditional folk culture, traditional folk culture, folklore and folk traditions. Based on the professional literature, through which was defined the terminology necessary for research. In the empirical part we are focusing on the processing of data that were gained through research. Selected is the quantitative research by questionnaire aimed to identify the types of leisure activities of primary school students and factors influencing their interest in the traditional folk culture.

Keywords: : traditional folk culture, folklore, folk traditions, elementary school students, middle school age, factors affecting interest in targeting leisure activities, leisure, leisure activities

Děkuji paní Mgr. Elišce Suchánkové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za metodickou odbornou pomoc, užitečné rady a laskavé vedení.

Rovněž chci poděkovat všem blízkým za podporu. Velké díky patří manželovi a synovi Václavovi za jejich lásku.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

„Dobře využitý čas činí čas ještě mnohem drahocennějším“

Jean-Jacques Rousseau

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CHARAKTERISTIKA ŠKOLNÍHO VĚKU	12
1.1 VÝVOJOVÁ SPECIFIKA STŘEDNÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	12
1.2 SOCIALIZACE VE STŘEDNÍM ŠKOLNÍM VĚKU.....	13
1.3 SEBEPOJETÍ ŽÁKŮ STŘEDNÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	14
1.4 ZÁJMOVÁ ORIENTACE ŽÁKŮ STŘEDNÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	15
2 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA	16
2.1 DEFINICE VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	16
2.2 FOLKLÓRNÍ SOUBORY VE ZLÍNSKÉM KRAJI.....	20
2.2.1 Tradiční lidová kultura v Mikroregionu Slušovicko.....	23
3 VOLNÝ ČAS	25
3.1 ZPŮSOBY TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU.....	26
4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZÁJEM ŽÁKŮ O TRADIČNÍ LIDOVOU KULTURU	28
4.1 RODINA.....	29
4.2 ŠKOLA.....	30
4.3 VRSTEVNICKÉ SKUPINY.....	32
4.4 ZÁJMOVÉ ORGANIZACE A JEJICH PROVÁZANOST NA TRADIČNÍ LIDOVOU KULTURU.....	33
4.5 PROSTŘEDÍ.....	36
4.5.1 Lokální prostředí.....	36
4.5.1.1 Mikroregion Slušovicko.....	38
4.6 MÉDIA.....	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	41
5 METODOLOGIE VÝZKUMU	42
5.1 KONCEPTUÁLNÍ VÝCHODISKA VÝZKUMU.....	42
5.1.1 Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu.....	43
5.1.2 SWOT analýza.....	43
5.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU.....	46
5.3 POJETÍ VÝZKUMU.....	46
5.3.1 Výzkumné otázky.....	47
5.3.2 Hypotézy.....	47
5.3.3 Proměnné a jejich definice.....	48
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB VÝBĚRU.....	49
5.4.1 Popis vybraných ZŠ.....	49
5.5 ETAPY VÝZKUMU A ČASOVÝ HARMONOGRAM.....	50
5.6 VÝZKUMNÉ METODY A TECHNIKY.....	51
5.7 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	52
6. REALIZACE VÝZKUMU	53

6.1. ANALÝZA A INTERPRETACE DAT.....	54
6.2. SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	77
ZÁVĚR	83
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	85
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	88
SEZNAM OBRÁZKŮ	89
SEZNAM TABULEK.....	90
SEZNAM PŘÍLOH.....	91

ÚVOD

Cílem diplomové práce je zmapovat faktory, které ovlivňují zájem žáků o tradiční lidovou kulturu, která je součástí celkového bohatého kulturního dědictví, uchovává se z generace na generaci a zásadním způsobem formuje každého jednotlivce, jeho rozvoj a hodnotovou orientaci. Je tedy velmi podstatné tuto problematiku kontinuálně mapovat a analyzovat. Podpora národní hrdosti a čerpání inspirace ovlivňuje myšlení, emoce a prožívání nejen dětí, ale i dospělých. Jak již uvedl anglický filozof John Locke (In Rádl, 1999), lidská duše je od narození jako čistý list papíru, který teprve zkušenostmi je popisován. Je převážně na rodičích, pedagogických a výchovných pracovnících, jakým způsobem budou děti formovat, předávat kulturní dědictví českého národa, zachovávat bohaté tradice a vést k efektivnímu využití volného času. Dětské folklorní taneční, pěvecké, hudební, řemeslné a divadelní soubory jsou nedílným pilířem volnočasových aktivit dětí, které velkou mírou přispívají ke zdravému a inspirativnímu způsobu trávení volného času, k jejich pocitu sounáležitosti a hrdosti k rodnému kraji. Neopomenutelným faktem smysluplného, organizovaného a aktivního využívání volného času dětí, je snižování rizika sociálně patologických jevů a podpora zdravotní stránky dětí. Mnoho pediatrů se shodlo na tom, že pravidelný pohyb redukuje v dnešní době velmi časté poruchy páteře a pohybového aparátu již u dětí školního věku. Pro pocit psychické pohody, životní spokojenosti, snižování napětí, zlosti a únavy je pravidelný uspokojující pohyb nedocenitelný. Pohybově aktivní jedinec je schopen posuzovat životní nároky pozitivněji a projevovat vůči nim větší odolnost než jedinec, kterému aktivní pohyb chybí (Pávková, 2008). Ve Zlínském kraji, jeho regionech má tradiční lidová kultura bohatou tradici s mnoha významnými kulturními akcemi a rozmanitou škálou zájmových kroužků. Při zvolení tématu diplomové práce nás velmi zajímalo, které faktory nejvíce ovlivňují zájem dětí o tradiční lidovou kulturu. Zda jsou to rodiče, prarodiče, vrstevníci, spolužáci, škola, společnost, média nebo komunita, kde žijí.

Diplomová práce je členěna na část teoretickou a empirickou. Teoretická část vychází z odborné literatury a věnuje se pojmům, které na sebe logicky navazují a jsou důležité k porozumění jednotlivých částí daného tématu. Jedná se o pojmy dítě středního školního věku, tradiční lidová kultura, folklor, tradice, volný čas, způsoby trávení volného času a popis faktorů ovlivňujících zájem žáků ZŠ o tradiční lidovou kulturu. Empirická část je zaměřena na výzkumu a zpracování dat z kvantitativního výzkumného šetření pomocí dotazníku, kterého se zúčastnilo 106 žáků 4. a 5. třídy ZŠ v Mikroregionu Slušovicko.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA ŠKOLNÍHO VĚKU

Nástupem do školy dítě získává novou roli, stává se žákem, což je důležitý sociální mezník. Před vstupem do školy se zjišťuje školní zralost a připravenost. Nástup do školy je ve věku 6-7 let a školní věk je chápán jako období oficiálního vstupu do společnosti. Ve škole musí dítě svědomitě pracovat, být snaživé, zodpovědné, ukázněné, respektovat normy, vyrovnat se s novým prostředím a sociální skupinou (Vágnerová, 2005).

Diplomová práce se především zabývá žákem základní školy, proto je opodstatněné si specifikovat školní věk a jednotlivá období. Školní věk označujeme pro období docházky do základní školy a dle Vágnerové (2005) lze ho rozdělit na tři období:

1. Raný školní věk – od nástupu do školy, tj. od 6-7 let, až do 8-9 let. Pro toto období je charakteristická změna sociálního postavení a vývojové proměny.
2. Střední školní věk – od 8-9 let do 11-12 let, kdy dítě přechází na druhý stupeň ZŠ a začíná dospívat.
3. Starší školní věk – od 11-12 let do 15-16 let, dítě je na druhém stupni ZŠ a tento věk je ukončen povinnou školní docházkou. Z biologického hlediska je tento věk označován za období prvního dospívání – pubescence.

1.1 Vývojová specifika středního školního věku

Střední školní věk je spojen s objevováním širších prostorových souvislostí, jako je sousedství, město a celý region. Od tohoto věku jedinec sdílí prostorové představy s ostatními, reaguje na jiné jedince, skupiny, je schopen identifikovat sociální, ekonomické i symbolické významy prostředí a spolupodílet se na vytváření společného společenského prostoru. V tomto věku se zakládají celoživotní vzorce vztahů, chování a hodnot, proto vhodnou výchovou a soustředěnou enkulturací lze založit pozitivní vztah jedince ke kulturním hodnotám (Patočka, Heřmanová, 2008). Z vývojových specifík také následovně vychází RVP, kdy je žákům 4. a 5. třídy ZŠ zařazena do výuky tématika tradiční lidové kultury ve střež základních blocích, které jsou uvedeny v další kapitole věnující se RVP.

Každý člověk je jedinečný a osobnostní kvality dítěte lze rozdělit dle renomovaného odborníka vysokoškolského pedagoga prof. PhDr. Zdeňka Heluse, DrSc. následovně:

„Otevřené prožívání – provázené nebezpečím jeho zranitelnosti

Odkázanost – provázená nebezpečím zklamání se v druhém člověku

Vývojové směřování – provázené nebezpečím jeho deformace

Bohatství rozvojových možností – provázené nebezpečím jejich promarnění.“ Helus (2009, s. 108)

Mezi další důležité vývojové specifika lze zařadit vývoj poznávacích procesů, jazykových kompetencí a emoční vývoj, který je v odborné literatuře je specifikován například přední odborníci na vývojovou psychologií Prof. PhDr. RNDr. **Marií Vágnerovou**, CSc. následovně:

Vývoj poznávacích procesů je v oblasti sluchové i zrakové percepce plně rozvinut. Vnímání je diferencovanější a integrovanější. Celek vnímají jako soubor detailů a jsou schopné vizuální analýzy a syntézy. Piaget (1970) in Vágnerová (2005, s. 242) nazval období trvající do 11-12 let „fází konkrétních logických operací.“ Dítě již není vázáno jen na realitu, ale je schopno uvažovat konkrétně logicky, úvahy kombinují, využívají dedukce a lépe využívají dostupných informací. Velmi intenzivně se rozvíjí paměťová funkce mezi 6 – 12 lety, která se zvyšuje a nové informace dítě využívá v logických souvislostech. (Vágnerová, 2005).

Vývoj jazykových kompetencí není již tak nápadný jako dříve. Děti lépe rozumí strukturu jazyka, lépe rozumí verbálnímu sdělení diferencovaně se vyjadřují. Děti mluví gramaticky správně a jsou schopny uvažovat o jazyku (Vágnerová, 2005).

Emoční vývoj u dětí školního věku je ve fázi vyrovnanosti, děti jsou optimistické, lépe rozumí svým pocitům. S vrstevníky jsou na stejné vývojové úrovni, proto sdílení emocí je snazší. Nejvíce se bojí nadpřirozených bytostí, ohrožení podivnými lidmi či ohrožení zvířaty nebo ze špatných známek (Vágnerová, 2005).

1.2 Socializace ve středním školním věku

Ze socializačního hlediska vstup do školy je velmi důležitý a přináší řadu nových požadavků, které musí dítě zvládnout. Školní věk je v přípravě na život další podstatnou fází. Budoucí společenské zařazení může být také částečně predestinováno úspěšností ve škole a přípravou na profesní roli. Role a postavení dítěte ve školním věku se diferencují v různých sociálních skupinách, kde se realizuje a rozvíjí osobnost. Mezi nejdůležitější patří rodina, škola a vrstevnická skupina. Rozvoj sociální inteligence dítěte značně závisí na celkovém klimatu rodiny, na její hodnotové orientaci, na tom, o čem doma spolu hovoří. (Vágnerová, 2005).

Proces osvojování sociálního prostoru v průběhu adolescence charakterizuje J.Piaget (In (Patočka, Heřmanová, 2008) v sociálně psychologické teorii představující čtyři fáze. Pro děti ve věku šesti do dvanácti let se jedná o fázi třetí, která je spojena s objevováním širších prostorových souvislostí, jako je celé město či region. Jedinec v tomto věku dokáže identifikovat sociální, ekonomické i symbolické významy prostředí. V tomto věku se zakládají celoživotní vzorce vztahů chování a hodnotového poměrování jednotlivých kultur, proto školní výchovou a záměrnou enkulturací lze založit pozitivní vztah jedince ke kulturním hodnotám.

1.3 Sebepojetí žáků středního školního věku

Dětské sebepojetí je vymezováno názory, postoji a hodnocením jiných lidí. Ve středním školním věku je dítě k sobě kritičtější a nejde mu jen o výkon, ale i kvalitu vykonaného. Výzkumy prokázaly, že na sebehodnocení školáků má menší vliv názor jednotlivce, kamaráda než hodnocení celé skupiny. Příslušnost k sociální skupině nebo jednotlivci je natolik pro dítě důležité, že se s nimi identifikuje. Dítě středního školního věku chápe svoji jedinečnost a stálost své osobnosti (Vágnerová, 2005).

Ve středním školním věku je typické, že žáci genderové stereotypy posuzují diferencovaněji, nežli v mladším školním věku. Roste tolerance k odchylkám od genderových konvencí. Převážně rodina má vliv na rozvoj genderového sebepojetí dítěte „Vědomí vlastní hodnoty v mužské roli je v této době pro chlapce důležité a otec je v tomto směru hlavní autoritou.“(Vágnerová, 2005, s. 311). Ve středním školním věku dochází k dozrání funkce diferenciac identity podle pohlaví. Je to období kamarádství, kdy však chlapci a dívky tvoří oddělené skupiny s nejvíce oddálenými kontakty ze všech vývojových období. Děti v tomto věku zásadně odmítají znaky typické pro opačné pohlaví a převážně chlapci to považují jako degradaci vlastní osoby. Dívky jsou více soustředěné na vzájemné vztahy, ze kterých vyplývá i společná aktivita. Dívky v tomto období preferují důvěrnější kamarádství ve dvojici nebo menších skupinkách stejného pohlaví (Matějček, 2009).

Od prvopočátku rodiče i okolí působí na utváření odpovídající role, které se dělí na chlapecké a dívčí, a podle toho se také k jednotlivci chovají. Právě toto rozdělení rolí na chlapecké a dívčí je jeden z faktorů strukturující společnost. Již odmala se děti setkávají s oddělovacími genderovými prostory, například ženské a mužské oddělení v obchodních domech, ženské a mužské časopisy a jiné. Všechny tyto mechanismy nás výrazně ovlivňují

v každodenním životě a určují co je mužské a ženské, kdy pak následně v dětech všechny tyto stereotypy vyvolávají přesvědčení, že rozdělení vlastností, rolí a dovedností na mužské a ženské je jistě dané biologicky (Helus, 2009).

1.4. Zájmová orientace žáků středního školního věku

Obsah zájmových aktivit se diferencuje dle věku dětí a mládeže. Stále inklinují ke hře, kdy její dominance je potlačována školními povinnostmi. Hry jsou převážně pohybové, námětové, konstruktivní, mezi ně patří také kresba a začíná četba. Mladší žáci své zájmy nemají tak diferencované, proto kontinuální předkládání vhodných a různorodých činností je velmi přínosné pro jejich rozvoj. V tomto věkovém období mají touhu po nových věcech, činnostech, a proto mají více příležitostí si vyzkoušet, co je baví, v čem mohou být dobří, a tak objevují své možnosti a potenciál. Zájmy jsou v tomto období často povrchní a stále se střídající. S přibývajícím věkem se zájmy žáků vyhraňují a prohlubují. Hlavně zájem o sport a tělesnou výchovu je významný pro formování osobnosti oblasti intelektuální, volní a citové. Začínají navštěvovat kroužky zaměřené na výchovně-estetické činnosti, jako je hra na hudební nástroj, keramický kroužek, modelářský. Mezi další zájmy lze zařadit fotografování, herectví, literární a dramatické, ale také chov zvířat, tábornictví či práce s výpočetní technikou (Pávková, 2008).

2 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA

Tento pojem je pro tuto práci zásadní, a proto je podstatné důkladně se seznámit s patřičnou terminologií, pro přesnou interpretaci následných výsledků. Proto i před každým vyplňováním výzkumných dotazníků byli žáci seznámeni s touto terminologií, aby nedocházelo k pochybení či nedorozumění při vyplňování dotazníku. Patočka, Heřmanová (2008) pod pojmem „kultura“ (lat. cultura, cultus, colere) uvádí, že je to pojem mnohoznačný a jednotlivé významy se prolínají. Je to sféra vědomí, vzdělanosti, komunikace, vzorců chování, znalostí a dovedností, soubor norem a hodnot, ale také živé umění a nehmotné kulturní dědictví, které se předává mezigeneračně. Kultura přispívá k procesu socializace a péči o fyzický a duševní rozvoj člověka. Rozvíjí intelektuální, emocionální i morální úroveň každého člověka a plní tak výchovně-vzdělávací funkci. Pojem kultura v současné době je častěji používán ve spojení s kulturními duchovními aktivitami a etikou, estetikou, politikou, náboženstvím, nehmotným odkazem a filosofickými teoriemi.

Tradiční lidová kultura je označení pro venkovskou kulturu příslušející k období od 18. století až do poloviny 19. století, kdy hlavními nositeli byli obyvatelé, kteří se v dané oblasti aktivně účastnili výrobního procesu. Souběžně s lidovou kulturou zpravidla existovaly i dílčí subkultury daných lokalit a sociálních skupin. Mezi hmotné projevy lidové kultury patřily dřevěné hračky, podmalby na skle, keramické výrobky, malby na nábytku, textiliích, proutěné výrobky, hudební nástroje a oděvy. Další skupinou hmotných prvků lidové kultury je lidová architektura, sakrální památky, funerální památky, feudální architektura, vojenské a technické památky. Mezi nehmotné hodnoty patří tanec, hudba, písně, lidová slovesnost, obřady, obyčeje, zvyky, výrobní technologie a stavitelství. Podobu lidové kultury ovlivňuje etnický faktor, zejména v příhraničních oblastech. Rozdílnost hmotné lidové kultury se projevovala v rozdílném způsobu života, hodnotách a myšlenkových stereotypch obyvatel (Patočka, Heřmanová, 2008).

2.1 Definice vybraných základních pojmů

V této kapitole je uveden přehled části nejužívanějších pojmů v oblasti tradiční lidové kultury. Nejfrekventovanější a základní pojmy této práce jsou níže detailněji popsány, ostatní základní pojmy, se kterými se lze setkat v oblastech tradiční lidové kultury uvádíme jen v základním přehledu (Patočka, Heřmanová, 2008):

Lokální lidová kultura

Lokální kultura je v současné společnosti do značné míry reflektuje specifické sociální mikroklima každé obce, celkovou kvalitu života obyvatel a to vše se odráží i na počtu a působení jedinců v oblasti lokální kultury, jejich pocitu lokální identity a sounáležitosti. Významné pro lokální kulturu jsou nejrůznější sdružení, místní umělci, divadelní amatérské soubory, instituce veřejné správy, neziskové organizace a další osobnosti, které jsou schopny vyburcovat a nadchnout ostatní k aktivitě. Klíčovým faktorem určujícím povahu lokální kultury je také celkový vývoj historických souvislostí. Můžeme to pozorovat na i Moravě, která stála stranou např. selských povstání, husitských válek, epidemií, ale také menší pohyb obyvatelstva při kolonizačních vlnách i po druhé světové válce při odsunu Němců, a proto její tradiční lidová kultura je konzistentní a rozvinutější. (Patočka, Heřmanová, 2008).

Folklor

V praxi pojem folklor je často užíván jako společný název pro projevy folklorní i folkloristické. Je si potřeba uvědomit, že jsou zde rozdíly a těžiště pojmu folkloru leží jinde, než jak bývá často prezentováno v médiích (Brouček, Jeřábek, 2007).

Patočka, Heřmanová (2008) uvádějí pod pojmem folklór (z folklore – lidové tradice) vše co lidé ví. V další publikaci autorů (Brouček, Jeřábek, 2007, s. 219) je možno shledat další výklad znaků folkloru, mezi které patří: „synkretičnost (spojení písně s tancem, instrumentální hudbou, obchůzkou, obřadem, oděvem), vázanost na emotivní náboj, gesto, mimiku a dramatický projev interpreta. Folklor je fixován pamětí a v procesu tradování předáván od úst k ústům (orálnost) a z generace na generaci. Dochází tak k obměňování (variačnímu procesu) a improvizaci interpreta, neboť folklorní produkt zpravidla postrádá písemnou oporu.” Jako spontánní činnost obyvatel určité etnografické oblasti, charakterizují folklor, který se předává jak ústně, tak písemně z generace na generaci autoři Brouček, Jeřábek (2007, s. 220) a dělí jej následovně:

- a) „folklor slovesný: lidové písně (z hlediska slovesného), pohádky, pověsti, legendy, povídky, vyprávění ze života, humorky, anekdoty, přísloví, pořekadla, pranostiky a některé drobné projevy slovesného folkloru (např. místní názvy polí, lesů, luk);
- b) hudební lidová píseň (z hlediska hudebního), nástroje lidové hudby a lidová hudba;
- c) taneční: všechny základní druhy lidového tance jako jsou skoky, kola, chorovody, točivé a vířivé, figurální tance, umělé taneční svity aj.;

d) dramatický: obřadní hry, obchůzky, sousedské, selské hry, lidové zpěvohry, loutkové divadlo.”

Folklorismus dle autorů Brouček, Jeřábek (2007, s. 220) lze definovat: „Folklorismus, termín zavedený 1962 H. Moserem pro existence, využití, adaptaci a přeměnu tradičních jevů lidové kultury v nepůvodních podmínkách. Jedná se o zprostředkování a předvádění lidové kultury z druhé ruky, resp. život lidové kultury v novém kulturním a společenském systému, kde plní netradiční funkce.” Za folklorismus je možno označit tradiční lidové pokrmy, snahy o obnovení kroje, tradiční ornamenty na hmotných výrobcích a ve výšivkách na oděvu. Rovněž hudební folkloristické festivaly, hnutí souborů písní a tanců, lidová píseň, hudba a tanec jsou veřejně prezentovány a šířeny v tisku, rozhlase a televizi jsou považovány za folklorismus (Brouček, Jeřábek, 2007). Důležité pro zachování Zájemce o lidovou kulturu také podporuje Folklórní sdružení České Republiky, které sdružuje taneční a hudební kolektivy a pomáhá při jejich výchovné, osvětové, propagační, tvůrčí a umělecké činnosti. Podporuje rozmanité formy pravidelných i nepravidelných zájmových činností směřujících k zachování naší národní identity (Němec, 20002).

Lidové tradice

Prostřednictvím lidových tradic se dovídáme, jak dříve lidé žili, v jakém prostředí vyrůstali, jaké tradiční zvyky a obyčeje provázely naše předky v průběhu hospodářského roku a které se úzce vázaly k rodinným událostem a za jakých podmínek vytvářeli naši předci díla, která k nám promlouvají do současnosti (Brouček, Jeřábek, 2007). Lidovým tradicím se také věnují cimbálové muziky, taneční a pěvecké soubory. Smyslem jejich existence je obnova, udržování a rozvíjení lidových tanců, písní, hudby, lidových tradic, krojů a řemesel, osvětová a kulturní činnost, práce s mládeží atd. Tyto amatérské spolky, soubory a kroužky působí při domech kultury, ZUŠ, školách různého typu nebo jako samostatná zájmová či občanská sdružení a jsou nejčastějšími nositeli neprofesionální kultury (Koncepce podpory, 2011, [online]).

Nyní uvádíme přehledný výčet pojmů, se kterými se lze v obdobné literatuře setkat a je důležité jim porozumět k pochopení dalších souvislostí.

Akultura – přebírání prvků cizí kultury, jednotlivci, skupinami

Enkultura – osvojení prvků vlastní kultury, kde lze zahrnout všechny projevy naučeného chování, získávání znalostí a dovedností

Etnocentrismus – názor, že kultura vlastní skupiny je nadřazena kultuře jiných skupin

Kultura – společenský jev, který se neustále vyvíjí, šíří se v prostoru a čase a je předáván mezigeneračně. Je to soubor hodnot, norem, vzorců chování, znalostí a dovedností, kterými se řídí členové dané společnosti.

Kulturní identita – vědomí vlastní příslušnosti k dané kulturní oblasti a sociální skupině. Odlišnost, kulturní autonomie, kulturní tradice, symboly, historické souvislosti vývoje vlastní kultury modifikují kulturní identitu.

Kulturní relativismus – je to přístup ke studiu jevů a vychází z předpokladu, že jednotlivé kultury mohou být pochopeny jen v kontextu jejich vlastních hodnot, norem a idejí.

Kulturní šok – označuje psychický otřes jedince při konfrontaci s něčím nečekaným a neznámým. Pod vlivem kulturního šoku může dojít i k prohloubení identifikace jednotlivce k vlastní kultuře, ale také k modifikaci hodnot, norem a idejí cizí kulturou.

Kulturní prvky – soubor základních rysů kulturního systému složených s artefaktů, krojů, nářečí, tradic a idejí. Vtiskují každé kultuře její jedinečnou a osobitou tvář.

Kulturní artefakt – vytvořený nebo změněný hmotný předmět lidskou činností

Kulturní dědictví – soubor hmotných i nehmotných hodnot, děl a kulturních vztahů vzniklých v minulosti, které se zakořenily, předávají se a přispívajících k vytváření soudobých společenských a kulturních hodnot.

Kulturní potenciál – pojem lze definovat jako využitelné zdroje rozvoje společnosti v oblasti kultury, které dosud nebyly využity nebo jen částečně.

Kulturní kapitál – je souhrn vědomostí, dovedností, rodinný původ a status rodiny, verbální obratnost, sociální inteligence a kulturní rozhled důležitý pro dosažení sociální pozice jednotlivce nebo skupiny.

Kulturní instituce – slouží k enkulturaci jejich členů v rámci celoživotních procesu socializace. Jedná se o školství, média, reklamu, ale také organizace jako je knihovna, muzeum, archiv, galerie, divadlo, festival, časopis, výzkumná a vědecká zařízení.

Národ – skupina lidí charakterizovaná společnou řečí, kulturou, tradicemi a dějinami

Socializace – vrůstání jednotlivce do společnosti, přejímání vzorců chování, hodnot a norem

Subkultura – je to viditelné vymezení a odlišení se od kultury dominantní. Znakem subkultury může být i etnická, náboženská příslušnost nebo ekonomické postavení.

2.2. Folklorní soubory ve Zlínském kraji

Folklór ve Zlínském kraji má velkou tradici. Důležitost vhodného využití volného času a také zachování bohaté lidové kultury kraje si uvědomuje i vedení zlínské radnice, a proto činnost mnoha souborů je podporován Kulturním fondem města Zlína. V informačních zdrojích města Zlína nalezneme rozsáhlý přehled kulturních i sportovních akcí, seznam folklorních souborů, divadel, muzeí, základních uměleckých škol a dalších organizací. Dle internetového zdroje města Zlína (Zlín, 2008, [online]) mezi významné folklorní soubory Zlínského kraje lze zařadit:

Bartošův dětský folklorní soubor

Soubor byl založen v lednu 2004 jako součást dospělého Bartošova souboru. Soubor navštěvuje celkem 50 dětí ve věku 4 – 18 let. Repertoár Bartošova dětského souboru tvoří říkadla, písně, hry a tance ze Zlínska, jihovýchodního Valašska a Luhačovického Zálesí. V programech souboru nechybějí ani zvykoslovná pásma s jarní a zimní tematikou. Soubor doprovází cimbálová muzika Bělina

Bartošův soubor písní a tanců

Soubor byl založen v roce 1952. Již od svých začátků soubor spolupracuje s cimbálovou muzikou Máj, kdy se podařilo vytvořit řadu choreografických čísel, která se vyznačují nejen mnoha nápady tanečními, ale i neotřelými aranžmá.

Cimbálová muzika Rováš

Důvodem pro její vznik byla generační výměna muzikantů v dětské cimbálové muzice Valášek Zlín. Byla však škoda nevyužít dlouholeté sebranosti těchto muzikantů, a tak došlo k založení nového souboru. Muzika je zaměřená na zpracování lidových písní ze všech částí Valašska - Novojičínska, Frenštátska, Rožnovska, Valašskomeziříčska, Vsacka, Valašskoklobúcka, Zlínska, Luhačovska a Rusavska.

Fryštáček

Dětský folklorní kroužek Sdružení přátel lidové kultury Kašava. Kroužek navštěvují děti ve věku 5 – 10 let. Zkoušky probíhají jednou týdně v tělocvičně ZŠ Fryšták. Náplní kroužku je tanec a zpěv lidových písní z okolí Fryštáku, regionu Valašska, Valašska a

Hané. Udržování lidové kultury, zvyků a tradic. Děti vystupují v lidových krojích. Kroužek také organizuje výlety zaměřené na poznávání lidové kultury, táboračky, hry a akce k utužení kolektivu souboru i k navázání kontaktu s dětmi z dalších dětských kroužků.

Gajdošská muzika Josefa Černíka

Folklorní sdružení cimbálové a gajdošské muziky. Původně cimbálovou muziku Josefa Černíka založili ve Zlíně v roce 1985.

Juráš - cimbálová muzika

Repertoár muziky vycházel původně z lidových písní Zlínska, postupně se rozšířil na folklor Valašska, Slovácka a luhačovického Zálesí.

Kašavjánek

dětský folklorní kroužek Sdružení přátel lidové kultury Kašava. Kroužek má 14 členů a zkoušky probíhají v Orlovně v Kašavě.

Lukovjánek

Dětský folklorní kroužek Sdružení přátel lidové kultury Kašava. Kroužek má 18 členů ve věku 5 až 10 let. Zkoušky probíhají v ZŠ Lukov. Repertoár sestává z her, písní, tanců, říkadél regionu Valašsko.

Maryjánek

Dětský folklorní kroužek Sdružení přátel lidové kultury Kašava. Soubor vznikl v roce 1989 a navštěvuje ho až 50 dětí.

Valašský soubor Kašava

Sdružení přátel lidové kultury Kašava. Soubor vznikl v roce 1971 v Kašavě. Věnuje se folklorní tematice západního a jižního Valašska, luhačovického Zálesí a východní Hané. Specifickým rysem práce sdružení je obnovování zaniklých zvykoslovných vánočních a masopustních her. Činnost členů souboru jde ruku v ruce se snahou o uchování etických a estetických hodnot tradiční lidové kultury. Sdružení pořádá tematické besedy u cimbálu,

valašské bály, výroční koledové obchůzky, pravidelně se zúčastňuje jak domácích, tak zahraničních folklorních festivalů. Důležitou součástí aktivit členů souboru je práce s dětmi – pět dětských folklorních souborů navštěvuje na sto padesát dětí.

Vínek

Dětský folklorní kroužek Sdružení přátel lidové kultury Kašava. Soubor navštěvuje 20 dětí ve věku 5–10 let. Děti se věnují tanci, zpěvu a hrám založeným na lidových říkadlech. Tradice nejsou jen zpěv a tanec. Děti si samy o Vánocích vyráběly ozdoby na stromeček a na jaře je čeká pletení tatarů a malování vajíček.

Paléska - cimbálová muzika

Soubor cimbálové hudby vznikl v roce 1989. Muzika je zaměřená na zpracování lidových písní ze všech částí Valašska - Novojičínska, Frenštátska, Rožnovska, Valašskomeziříčska, Vsacka, Valašskoklobúcka, Zlínska, Luhačovska a Rusavska.

Sdružení dechového orchestru mladých Zlín

Dechový orchestr již v roce 1946 založil Karel Trávníček. Soubor o více než 100 členech úspěšně působí téměř po celém světě.

Trnečka

Dětský folklorní soubor působí pod organizací Orel Jednota Zlín od roku 2008. V souboru tancuje a zpívá 40 dětí ve věku 3 - 16 let a jsou rozděleni do tří skupin podle věku.

Valášek

Dětský folklorní soubor písní a tanců a cimbálová muzika, který byl založen v roce 1976. Za tak dlouhé období se v souboru vystřídal velké množství dětí, které na soubor a práci v něm rády vzpomínají a některé z nich pokračují v této činnosti i jako dospělí. Práce v souboru není jen tanec a zpěv, ale především rozvíjení lásky k rodnému kraji, k jeho předkům a jejich odkazu. Lidové písně a tance oplývají moudrostí a filozofií časů dávno zapomenutých a pomáhají dětem najít vztah ke svému rodišti, ke své vlasti. Děti jsou rozděleny podle věku do dvou skupin. Mladší si hrají "Na konopyky" nebo pletou "Věnečky", tancují popisné tance a polky, vítají jaro i léto. Starší umí zacházet s cepy a

používat je jako taneční nástroj v tanci zvaném "Cepový", kdy divákům předvádí, jak se dřív mlelo obilí. Ve Zlínském kraji je velmi oblíbené pásmo "O ševcích", se kterým pravidelně vystupují v Obuvnickém muzeu.

Malá Vonica

Dětský folklorní kroužek Slováckého souboru písní a tanců při Domu kultury ve Zlíně. Soubor vznikl v roce 1996 a dnes má 100 dětí, rozdělených podle věku do dvou skupin: Žabky, děti od 4 do 7 let a Čertíci, od 5 do 14 let.

Vonica

Slovácký soubor písní a tanců Vonica působí ve Zlíně a zabývá se folklorem z oblastí Hornácka, Uherskohradištska, Uherskobrodsko, Moravských Kopic a východního Slovenska. Soubor byl založen v roce 1939 a nyní má 100 členů, včetně dětí ve věku 5 – 18 let.

Vonička Zlín o.s.

Dětský folklorní soubor. Soubor má dnes 70 členů ve věku 3 až 18 let. Neboť je velký věkový rozdíl členů, jsou rozděleni ve třech samostatných skupinách.

Zobáček

Dětský folklorní soubor byl založen v roce 1984 v Mateřské škole Zlín. Děti vystupují ve stylizovaných krojích.

2.2.1 Tradiční lidová kultura v Mikroregionu Slušovicko

Mikroregion Slušovicko zahrnuje jedenáct obcí v celkovém počtu přibližně 9 tisíc obyvatel. Kulturní život v Mikroregionu Slušovicko je velmi bohatý a podporovaný mnoha dobrovolnickými spolky, zastupiteli obecních úřadů a Městem Slušovice. Kulturní život v mikroregionu obohacují výstavy a koncerty ve Valašské galerii ve Hvozdné, řemeslnické a farmářské trhy, dostihy ve Slušovicích s doprovodným kulturním programem. Velký vliv na kulturní život Mikroregionu Slušovicko má také ochotnické divadlo, které má dvě divadelní skupiny. Jednu skupinu tvoří dospělí a druhou žáci ZŠ Hvozdná a dalších okolních ZŠ. V průběhu roku se v každé obci a městě dodržují lidové

tradice, vázané nejen na křesťanské svátky a tradice. Mezi takové tradice patří např.: velikonoční jarmark se zpíváním, divadlem a ukázkou starých řemesel, stavění máje, týdenní divadelní festival ochotnických divadel Hvozdenský měšec, soutěž v recitaci a zpěvu Veselská prvosenka, masopust, hodová zábava s živou cimbálovou a dechovou hudbou, posezení seniorů, lampiónový průvod, dýňové slavnosti, pečení medových perníků, adventní jarmark, farmářské trhy s výstavou starých řemesel, Mikulášská besídka s nadílkou, zpívání koled u vánočního stromu, živý betlém. Výstava valašských betlémů s ukázkou lidových řemeslných prací se dřevem, keramikou, krajkou či těstem. Za zmínku také stojí velmi úspěšná výstava ve Vizovicích pod názvem „ Jak se žilo v letech 1860 – 1960 (aneb ze života jedné rodiny)“ (Mikroregion Slušovicko, 2008, [online]).

3 VOLNÝ ČAS

Volný čas je soubor aktivit, které nemají žádné pracovní nebo společenské závazky, a kdy jedinec dle své vůle se zabývá dobrovolně vybranými aktivitami. Je to čas pro odpočinek, relaxaci, zábavu a čas, v němž je člověk sám sebou. Je důležité vést dítě ke správnému a efektivnímu využití svého volného času, neboť nemají tolik životních zkušeností a poznatků, aby se správně orientovaly. V kompetenci rodičů pro správnou volbu volnočasových aktivit dětí je jejich podpora a výběr vhodné volnočasové aktivity. I tímto pak částečně předcházíme sociálně-patologickému chování dětí a mládeže, a také formujeme budoucí profesionální orientaci. Vhodná vrstevnická skupina napomáhá dítěti upevňovat sociální chování a dovednosti, které pak uplatňuje v bezproblémové integraci do společnosti (Pávková, 2002).

Volný čas má přispívat k pocitu člověka někam patřit, rozvíjet vědomí vlastní individuality, podněcovat tvůrčí schopnosti, možnost dalšího vzdělávání a tím získání životní orientace (Pávková, 2002).

Funkce volného času dle Pávkové, Hájka, Hofbauera (2002) se může členit následovně:

- Výchovná a vzdělávací, která rozvíjí schopnosti, uspokojuje potřeby a zájmy dítěte. Děti ve volném čase nabývají nové zkušenosti a dovednosti, které je mohou pozitivně ovlivňovat a směřovat v životě.
- Zdravotní, kde základem je vytváření zdravého životního stylu, který zahrnuje i hygienu a správnou životosprávu.
- Sociální, která je pro rozvoj sociálních vztahů nedílnou součástí a napomáhá dětem setřít rozdíly, které jsou dané sociálními a ekonomickými podmínkami rodin. Dětem ze sociálně slabších rodin poskytuje smysluplné využití jejich volného času.
- Preventivní, která se snaží eliminovat sociálně patologické jevy, mezi které řadíme: kriminalitu, delikvenci, patologické závislosti, prostituci, syndrom CAN, domácí násilí, xenofobie, rasismus nebo šikana.

Na edukační utváření člověka má výrazný vliv zaměření volnočasových aktivit a jejich pedagogické ovlivňování, usměrňování a výchovy. Funkce výchovy ve volném čase lze definovat „jako funkci výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a sociálně-preventivní. Jednotlivé typy zařízení, institucí, organizací pro výchovu ve volném čase v době mimo vyučování plní tyto funkce v různé míře, různými způsoby podle svého poslání. V současné době se za prioritní považuje funkce výchovně-vzdělávací. Spočívá

v záměrném a cílevědomém formování osobnosti vychovávaných jedinců, dosahováním reálných cílů pomocí promyšleně volených pedagogických prostředků. Nabízí možnost působení na všechny složky osobnosti, tělesnou, psychickou i sociální, podle zaměření příslušné výchovné instituce.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 70-72)

Výchovné zhodnocování volného času, lze rozdělit na tři základní oblasti, které uvádí ve své publikaci autor několika odborných publikací věnujících se dětem a volnému času a jedná se o následující oblasti:

Výchova ve volném čase – dobrovolnost dětí v aktivitách volného času umožňuje nové pedagogické možnosti jejich formování.

Výchova prostřednictvím aktivit volného času – cílem je osvojování si nových kompetencí, znalostí, dovedností, zdravého způsobu života a hodnot demokratického občanství.

Výchova k volnému času – správné využívání volného času, správný výběr zájmové aktivity, nové podněty a iniciativy (Hofbauer, 2004).

3.1. Způsoby trávení volného času

Zájmy ve volném čase často vypovídají o emočních a kognitivních vlastnostech jedince. Jak uvádí autoři Kraus, Poláčková (2001) zájmovou činnost dětí a mládež významným způsobem ovlivňuje výchova v rodině, která je značně individuální, jak ve výchovných metodách, hodnotové orientaci, prostředí nebo v životním stylu. Dalším faktorem, který ovlivňuje míru a způsob trávení volného času dětí a mládeže je ekonomická situace rodiny. Rostoucí životní nejistota, nezaměstnanost, klesající schopnost pokrýt finanční náročnost se také promítá do života rodin a volnočasových aktivit jejich dětí. Nenahraditelným prvkem způsobu trávení volného času jsou organizace věnující se dětem, mládeži, dospělým i celým rodinám. Tyto organizace nabízejí dětem, mládeži i dospělým vhodné sociální prostředí, kde se mohou realizovat a podílejí se na rozvoji sociálních dovedností. V pedagogické praxi se objevují pojmy, které vyjadřují míru organizovanosti výchovného působení ve volném čase. Tyto činnosti Hofbauer (2004) dělí následovně:

Spontánní činnost – dle aktuálního zájmu jednotlivce realizovaná individuálně nebo ve skupině bez časové specifikace. Realizace aktivit probíhá na veřejně přístupných místech, jako je hřiště, příroda nebo knihovna. Tyto aktivity nemají předem dané časové rozhraní a pedagogicky mohou být ovlivňovány jen nepřímo.

Zájmová činnost příležitostná – obsahuje aktivity charakteru jednorázového, cyklického, rekreačního i vzdělávacího. Mezi takové aktivity lze považovat přednášky, poznávací soutěže, koncerty, přehlídky umělecké tvořivosti, závody, sportovní turnaje, divadelní představení, výlety, příměstské tábory a jiné prázdninové činnosti. Aktivity jsou časově ohraničeny, řízeny přímo pedagogem a současně umožňují spoluúčast dětí a mládeže.

Zájmová činnost pravidelná – má pravidelný, celoroční interval pod vedením kvalifikovaného vedoucího. Účastníci si tak prohlubují kladný vztah k předmětu zájmu, což může být sport, umělecká činnost, dovednostní a vědomostní činnost.

4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZÁJEM ŽÁKŮ O TRADIČNÍ LIDOVOU KULTURU

Lidská osobnost se po celou dobu života formuje pod vlivem vnitřních (endogenních) a vnějších (exogenních) faktorů. Mezi vnitřní faktory řadíme zděděné a vrozené dispozice, proces výchovy, postoj rodiny k umění, literatuře, řemeslu, příslušnost k církvi, sebevýchova, sebevzdělávání, interakce s prostředím. Mezi vnější faktory řadíme rodinu, rodinné prostředí, zaměstnání rodičů, členství rodinných příslušníků v zájmových organizacích kulturního charakteru nebo účast na kulturních akcích, školu, vrstevníky, lokální prostředí, média, zájmové organizace (Průcha, 2004). Výše zmíněné hlavní faktory ovlivňující zájem žáků o tradiční lidovou kulturu jsou popsány podrobněji níže v samostatných podkapitolách.

Člověk není ovlivněn pouze prostředím a podněty, které se ho bezpodmínečně dotýkají v místě jeho bydliště, ale do jeho života zasahují skutečnosti, které se odehrávají v celé zemi, ve světě, mezi které lze zařadit také duchovní systém, prvky jako věda, umění a morálka. Prvotní zaměření současné společnosti je na výkon. Neustálý tlak na výkon, se stále se zvyšujícími požadavky, kterým se musí člověk přizpůsobit se mnohdy odráží negativně na člověku. Současné globální prostředí asi nejvíce ovlivňuje děti a mládež, kteří touží tzv. „nevyčnít z davu“, zapadnout mezi ostatní a cítit se dobře ve vrstevnické skupině. Pokud však nemají např. hračky, které jsou právě „in“, značkové oblečení, elektronická média, apod. jako ostatní vrstevníci, mohou se mnohdy cítit méněcenní, být terčem šikany nebo obětí sociálně-patologických jevů. Dalším faktorem, který ovlivňuje zájem dětí o lidové tradice je důsledek technizace. Dětské hračky, převážně elektronické jsou již tak po všech stránkách dokonalé a detailně vypracované, že na rozdíl od obyčejného dřevěného panáčka nedávají dítěti absolutně žádnou možnost vlastního pohledu, představivosti a citového vnímání (Kraus, Poláčková, 2001). Pro další rozvoj je také důležité správné využití potenciálu dítěte a neulpívání jen na tom, jaké dítě právě je, co právě dokáže. Nutno vzít vždy v úvahu, jaké by mohlo dítě být a co by mohlo dokázat, kdyby mělo příčinné podmínky a motivaci. Mezi faktory napomáhající využívání potencialit osobnosti patří vyšší vzdělání rodičů, prožívání zájmu o svou osobu a výsledky vlastního snažení a harmonické soužití. Seberealizace je podstatná složka osobnostního rozvoje. Dítě na sobě pracuje, překonává pochyby o sobě a vytyčuje si další nové cíle. Pokud využívání potencialit slábně a ztrácí význam pro dítě, pak přichází stagnace a

ohrožení osobnostních kvalit a další motivace. Je to tedy výzva pro rodiče a všechny kdo pracuje s dětmi a mládeží, aby vytvářeli podmínky, vzory a motivovali je k rozvoji svých potencialit (Helus, 2009).

4.1. Rodina

Rodina je nejvýznamnější primární sociální skupina, která ovlivňuje velkou měrou psychický vývoj dítěte i dalších členů rodiny. Nukleární rodinu tvoří jedinci ve spojení pokrevním, manželským a adoptivním. Všichni členové rodiny jsou ve vzájemné interakci, vzájemně se vědomě i nevědomě ovlivňují. Rodina je zpravidla první referenční skupinou, ke které má jedinc kladný vztah. Rodina dítěti poskytuje pocit bezpečí, jistoty, lásky a svým způsobem zprostředkovává dítěti první sociokulturní zkušenosti, které pak ovlivňují způsob, jakým bude dítě chápat různé informace, a jak na ně bude reagovat. Rodina je pro dítě hlavním zdrojem informací. V rodině se rozvíjí kompetence, které rodina považuje za důležité a cíleně nerozvíjí ty, které pro ni významné nejsou. Osobnost dítěte se vyvíjí v procesu identifikace s druhými. Rodina je dítěti nejbližší, proto je nejdůležitějším převodním mechanismem v předávání hodnot z generace na generaci a významným zprostředkovatelem kulturních vlivů (Vágnerová, 2005).

Rodina plní převážně funkci biologickou-reprodukční, socializačně výchovnou a ekonomickou. Všechny funkce spolu velmi úzce souvisí a zároveň se také ve vývoji rodiny postupně mění. Rodiny můžeme rozdělit podle plnění rodinných úkolů dle J. Dunovského (In Klapilová, 2000) na funkční, problémovou, dysfunkční a afunkční.

Prožitky z dětství se prolínají celým našim životem. Mnohdy však, ne zcela uvědomovanou cestou. Mnoho starých vzorců chování a reakcí, které vznikaly po dobu dětství jsou utajené někde v nás a hlavně v zátěžových a emočně vypjatých situacích, „nakonec mnohdy reagujeme způsobem, jakým bychom vlastně nechtěli“ (Lacinová, Škrdlíková, 2008, s. 31).

Jedním ze zásadních problémů dnešního rodičovství je vytvoření vyrovnanosti mezi nároky na osobní úspěchy a spokojenost a na druhé straně dovedností se přizpůsobit a mnohdy obětovat některé individuální cíle ve prospěch společných rodinných cílů. Na vývoj osobnosti dítěte je také nesporný vliv úrovně vzdělání rodičů, jejich zaměstnání, postavení ve společnosti nebo image rodiny v místě bydliště. Rodiče v mnoha případech

se nezajímají o náplň volného času svých dětí a nevěnují jim dostatek svého volného času (Lacinová, Škrdlíková, 2008).

Dalším faktorem ovlivňující volnočasové aktivity dětí i celé rodiny je také ekonomická situace rodiny. Vývoj ekonomiky a v mnohých rodinách sociální nejistota nutí mnohé rodiče v první řadě řešit existenční zabezpečení rodiny a volnočasové aktivity se musí redukovat a mohou se stát méně dostupnými (až v 53% dle šetření v roce 2003). Také negativní ekonomický dopad se vztahuje na osamělé matky s dětmi, kdy v roce 2003 počet neplatíčů výživného vzrostl na 100 tisíc (Hofbauer, 2004).

Výběr vhodné zájmové aktivity pro dítě, by se měl řídit jeho zájmem, nadáním a vlohami, než ambicemi a představami rodičů. Je mnoho dětí, které navštěvují sportovní kroužek, přitom nejsou nijak pohybově nadaní, ale plní jen přání rodičů. Oproti tomu by rády hrály na nějaký hudební nástroj, ale vzhledem k tomu, že rodiče neuznávají tento druh zájmu jako dostatečně přínosný pro případnou budoucí kariéru, neumožní dítěti změnu aktivity. Setrvání v zájmových aktivitách, které děti nenaplňují, mají v budoucnu pozitivní efekt minimální (Lacinová, Škrdlíková, 2008).

Odborní autoři (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 192) uvádí „Skupiny dětí, u nichž je riziko k sociálně patologické činnosti, jsou děti bez zájmu a děti, které sice navštěvují některé organizované zájmové činnosti, většinou na přání rodičů, ale neztotožňují se s nimi (i u těchto dětí je možný únik k drogám a jiným zástupným aktivitám).“

Sourozenci ve školním věku často mezi sebou soupeří o pozornost rodičů nebo vrstevníků, dovedou však spolu také spolupracovat a podporovat se. Menší děti tráví méně svého volného času s dospělými než se svými sourozenci, neboť sourozenci poskytují alternativní zdroj sociální stimulace, jiné než dospělí. Sourozenci se ovlivňují přímo i nepřímo a do vztahů se promítá sourozenecká konstelace, neboli pořadí narození sourozenců, ale i genderově typické aktivity. Dívky tohoto věku vzpomínají na společnou zábavu a chlapci, jak se prali s bratrem (Vágnerová, 2005).

4.2. Škola

Ve škole se dítě adaptuje na nové prostředí, které je velmi odlišné od rodiny. Proces adaptace je u každého dítěte velmi individuální a může být dlouhodobý. Při prvotní adaptaci je důležitá role učitele, který se nezaměřuje jen na proces výuky, ale rozvíjí a

formuje celou osobnost a charakter dítěte. Škola má zajistit úspěšný vstup do profesionálního, občanského i volnočasového života (Kraus, 2001).

Vedle kvalifikační, personalizační a integrační funkce školy, plní škola funkci socializační, která spočívá ve vytváření rolí, které jsou významné nejen ve školním prostředí, ale i mimo školu. Škola na dítě působí i nepřímo, a to sociálním klimatem školy jako celku i jednotlivých tříd (Klapilová, 2000).

Škola v lokální komunitě se často stává přirozeným společenským centrem s duchovním, kulturním i materiálním zázemím. Vychází vstříc vzdělávací poptávce širší veřejnosti a organizuje zájmové kroužky pro širší veřejnost, organizuje volnočasové aktivity svých žáků, spolupracuje s uměleckými školami. Škola také spolupracuje aktivně s rodiči, místním zastupitelstvem, institucemi nebo pracovníky pomáhajících profesí vládního i nevládního sektoru, rozvíjí programy integrace handicapovaných a kulturně znevýhodněných žáků. Stává se centrem kulturního, veřejného života a rozvíjí i mezinárodní spolupráci škol (Kraus, Poláčková, 2001).

Prvky tradiční lidové kultury, její poznání a osvojení jsou zařazeny do výchovně vzdělávacího procesu v kurikulárních dokumentech RVP. Jednotlivá realizace a individuální zpracování je uvedeno ve Školním vzdělávacím programu každé školy. Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV rozdělen do devíti oblastí. Jednou z nich je i Člověk a jeho svět, který je rozdělen do dalších pěti tematických okruhů (RVP ZV, 2007).

V RVP ZV (2007, s. 37, [online]) je tradiční lidová kultura obsažena ve třech tematických okruzích:

„**Místo, kde žijeme** se žáci učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci, ve společnosti. Učí se do tohoto každodenního života vstupovat s vlastní aktivitou a představami, hledat nové i zajímavé věci a bezpečně se v tomto světě pohybovat. Důraz je kladen na dopravní výchovu, praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků. Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi“.

„**Lidé kolem nás** si žáci postupně osvojují a upevňují základy vhodného chování a jednání mezi lidmi, uvědomují si význam a podstatu tolerance, pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty, snášenlivosti a rovného postavení mužů a žen. Poznávají, jak se lidé

sdužují, baví, jakou vytvářejí kulturu. Seznamují se se základními právy a povinnostmi, ale i s problémy, které provázejí soužití lidí, celou společnost nebo i svět (globální problémy). Celý tematický okruh tak směřuje k prvotním poznatkům a dovednostem budoucího občana demokratického státu“.

„**Lidé a čas** se žáci učí orientovat v dějích a v čase. Poznávají, jak a proč se čas měří, jak události postupují v čase a utvářejí historii věcí a dějů. Učí se poznávat, jak se život a věci vyvíjejí a jakým změnám podléhají v čase. V tematickém okruhu se vychází od nejnámějších událostí v rodině, obci a regionu a postupuje se k nejdůležitějším okamžikům v historii naší země. Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu i celé země. Proto je důležité, aby žáci mohli samostatně vyhledávat, získávat a zkoumat informace z dostupných zdrojů, především pak od členů své rodiny i od lidí v nejbližším okolí, aby mohli společně navštěvovat památky, sbírky regionálních i specializovaných muzeí, veřejnou knihovnu“.

Škola nabízí mnoho zájmových kroužků k plnohodnotnému vyplnění volného času dětí a k uspokojení jejich potřeb. Pokud pedagog či vychovatel motivuje děti správným směrem, vytváří vhodné podmínky pro aktivity, je dobrým vzorem, se kterým se chce vychovávaný ztotožnit dochází k prohlubování vztahu a symbióze mezi dítětem a pedagogem. V takovém případě, děti do zájmového kroužku chodí rády a dobrovolně, bez jakýchkoliv tlaků. Osobní kvality vedoucího pedagogického pracovníka či vychovatele jsou v tomto případě značně důležité (Pávková, 2008).

4.3 Vrstevnické skupiny

Vrstevník je osoba v podobném věku a ve stejném vývojovém období. Ve školním věku je velmi důležité začlenit se do skupiny stejně starých dětí. Vrstevnická skupina je neformální malá sociální skupina a utváří se v místě bydliště, ve škole nebo zájmových organizacích. Dítě vrstevníky potřebuje pro výměnu názorů, pro vzájemnou podporu, pro pocit pojmu „my“ (Helus, 2009).

Člověk je během svého života součástí mnoha různých sociálních skupin, které ho ovlivňují. Mezi významnou sociální skupinu, lze zařadit vrstevnickou skupinu, kterou lze charakterizovat jako věkově homogenní, malou, primární, neformální sociální skupinu, ve které probíhá socializační proces prostřednictvím skupinových vlivů a požadavků na jednotlivé členy. Ve vrstevnické skupině je značná tendence ke konformitě, kdy členové mají tendenci k nápodobě s ostatními, aby se svými názory a činy mnoho nelišili od své

skupiny. Vrstevnické skupiny vznikají od počátku školní docházky dítěte a s přibývajícím věkem roste jejich význam. Členství ve vrstevnické skupině umožňuje dítěti se osamostatnit od rodiny, získat větší nezávislost, ocenění, porozumění, vstoupit do širších sociálních struktur a potřebu relaxace a zábavy. Tato skupina umožňuje dítěti sociální srovnávání, jeho rozvoj, vypracování určitého postavení pro získání sympatií, obdivu vrstevníků a celkového emočního uspokojení (Klapilová, 2000).

4.4. Zájmové organizace a jejich provázanost na tradiční lidovou kulturu

Zájem je něco, co upoutá pozornost na delší dobu a jedinec mu přikládá zvláštní význam a chce se mu aktivně věnovat. Tyto zájmové aktivity pak přináší uspokojení a kladné citové naladění (Hájek, 2008).

Zájmové organizace na rozdíl od rodiny a školy jsou založeny na principu dobrovolného rozhodnutí dítěte do organizace vstoupit, sdílet stejné hodnoty a aktivně se zapojovat do činnosti. Jako člen organizace tak rozvíjí svoji osobnost, sociální vztahy a kladné hodnoty (Helus, 2004).

Zájmové organizace a sdružení mají dlouholetou historii. Již do první světové války v českých zemích vznikaly sdružení dospělých i mladých zabývajících se hlavně tělovýchovou, skautingem a sociálními potřebami. Všechny zájmové organizace zanikly v letech nacistické okupace. Již roku 1945 však byly obnoveny a vznikaly nové sdružení, především Svaz české mládeže a Zvaz slovenskej mládeže. V období normalizace se rozvoj různorodých zájmových organizací zmonopolizoval. Až v roce 1989 nastala obnova pluralitního uspořádání sdružování dětí, mládeže a dospělých. Na počátku nového století u nás existovalo pět set sdružení dětí a mládeže se všestranným zaměřením, které lze rozdělit následovně (Helus, 2004, s. 107):

- Sdružení s všestranným rozvojem a posláním výchovy k občanství. Vedou své členy k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti a připravenosti. Důraz je kladen na přírodu, praktické dovednosti, družnost a sebekázeň. Hlavní hesla Junáku: „Příroda – Sport – Kultura – Hry – Služba – Kamarádství – Romantika“.
- Sdružení zájmové – dle individuálního zájmu. Nejčastěji spojován se sportovními aktivitami, ochrannou přírody, pobytem v přírodě, ekologickými aktivitami, uměleckou tvořivostí, technikou, počítačovými technikami, s osvojováním cizích jazyků. Umělecká tvořivost je spjata zejména s rozvojem tradic lidového umění. Již v roce 2003 je

registrováno 395 uměleckých souborů a více než polovina je zaměřena na děti do 15 let. Folklorní sdružení pořádá každoročně více než 50 festivalů a přehlídek.

- Sdružení orientovaná nábožensky – zájmová činnost je nábožensky motivovaná. Velká pozornost se věnuje práci mezi rodiči a společnými aktivitami s dětmi. Významná je YMCA a YWCA, Salesiáni. Tyto organizace pečují o tělesný i duševní rozvoj, vzdělávání, podporu manželství a rodiny jako přirozeného základu lidské společnosti.

Velká část těchto organizací nabízí aktivity zaměřené na tradiční lidovou kulturu, ať již v plném rozsahu, nebo jen částečně v dílčích projektech se zaměřením na jednotlivé svátky, jako jsou Velikonoce, Masopust, Vánoce. Dále se tradiční lidová kultura objevuje i tělovýchovných činnostech, kdy zařazením tanečních prvků s motivy lidové kultury je příjemným zpestřením aktivit. Dle Průchy (2006) mezi základní organizace věnující se dětem, mládeži a dospělým mimo vyučování lze zařadit:

Školní družina, školní klub a školní knihovna – navazuje na vzdělávací činnost ZŠ, avšak mimo vyučování. Zařízení je v provozu během školního roku a dle zájmu rodičů i po část letních prázdnin. Mezi pestrý program mimoškolních aktivit patří výtvarná činnost, pěvecký kroužek, pořádání besídek, činnost na podporu ochrany životního prostředí, upevňování hygienických návyků, výlety, akce pro rodiče i příprava na vyučování (Hofbauer, 2004).

Středisko pro volný čas dětí a mládeže, dům dětí a mládeže – zařízení se vyznačují dobrovolnou účastí v členité paletě celoročních zájmových činností a také příležitostných akcí, jako je vernisáž, přehlídka, exkurze. Jejich gestory jsou státní orgány a obce, církve nebo komerční instituce (Hofbauer, 2004).

Jazyková škola – zaměřuje se na výuku cizích jazyků (Němec, 2002).

Základní umělecká škola – určeny jedincům s vyhraněnými zájmy v oborech hudebních hudebně-pohybových, literárně-dramatických a výtvarných (Němec, 2002).

Domov mládeže - je školské zařízení, které poskytuje ubytování, stravování i výchovné působení žákům středních škol. Provoz je zajištěn během školního roku. Žáci mohou realizovat individuálně své zájmy v době osobního volna nebo skupinově z pestré nabídky zájmových činností domova mládeže (Pávková a kol., 1999).

Dětský domov – zařízení ústavní výchovy pro děti do 18 let z rodin, které selhaly nebo se nemohou o dítě postarat. Dětský domov dbá na hodnotné využívání volného času, rozvoji zájmů a nabízí možnost zapojení do široké škály zájmové činnosti i v jiných typech zařízení (Němec, 2002).

Sdružení dětí tradičních menšin i nových imigrantů - rozvíjejí národní kulturní tradice, napomáhají k integraci do majoritní společnosti. Vydávají vlastní tiskoviny, pořádají multikulturní akce, bojují proti rasismu a xenofobii (Hofbauer, 2004).

Občanská sdružení – např. Junák, Pionýr, Sokol, Křesťanské sdružení mladých mužů - YMCA, Křesťanské sdružení mladých žen - YWKA, Tudy z nudy a mnoho dalších. Všechny tyto sdružení podporují ve svých členech rozvoj zájmů, smysluplné využití volného času a začleňování se do života společnosti. Zaměření je především sportovní a turistické (Hofbauer, 2004).

Nestátní neziskové organizace – zájmové aktivity v oblasti kulturní, zdravotní, sociální a sportovní pro všechny věkové kategorie (Němec, 2002).

Církevní a náboženská společenství – zaměřují se na výchovu dětí a mládeže mimo vyučování a podpora rodiny (Němec, 2002).

Nízkoprahová centra - činnost je zaměřena na neorganizované děti a mládež, kteří svůj volný čas tráví v sociálně znevýhodněném prostředí nebo na ulici pod vlivem návykových látek. Centra jsou především pro ty, kteří se nacházejí v obtížné životní situaci, mají vyhraněný životní styl nebo jsou ohroženy sociálně-patologickými jevy. Tyto centra mají velmi důležitou preventivní funkci, zlepšují kvality života a vytváří podmínky pro řešení nepříznivých sociálních situací. Klient může zůstat v anonymitě, služby jsou poskytovány zdarma a mají čtyři základní formy: volný vstup do zařízení, volnočasové aktivity, sociální služby, aktivity zaměřené na prevenci (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Živnostenské podnikání k dětem a mládeži – volnočasové aktivity jsou provozovány na základě živnostenského oprávnění. Jedná se např. hudební, pohybové nebo výtvarné kroužky, organizování táborů pro děti i pro rodiče s dětmi (Hofbauer, 2004).

Patočka, Heřmanová (2008, s. 175) uvádí, že vedle velkých veřejnoprávních organizací mají význačný vliv na rozvoj kultury kulturní korporace, které jsou nápadné zejména svoji vazbou na kulturní zájem určité sociální skupiny, která smysl své existence nalézá hlavně s udržováním lokální a regionální kulturní tradice. Tyto korporace můžeme členit následovně:

- „Zájmové sdružení v oblasti tzv. živé kultury (divadelní, hudební, taneční, výtvarné a další spolky a organizace).
- Regionální i celostátní spolky a organizace zaměřené na určitý kulturní segment (např. Klub Augustina Sedláčka v Plzni, pražský Klub přátel starožitností aj.).

- zájmové či nátlakové skupiny prosazující specifický kulturní či ekonomicko-kulturní zájem (např. Klub za starou Prahu, Sdružení majitelů kulturních památek, Sdružení historických měst a obcí apod.),
- spolky a sdružení podporující konkrétní oblast kulturního projevu a organizaci příslušných kulturních akcí (Společnost Josepha Haydna, Janáčkova společnost apod.),
- organizace, sdružení i jednotlivci zaměřeni na pořádání specifických kulturních akcí (Czech tech, výstavy historických krojů apod.),
- tvůrčí umělecké soubory zaměřené na konkrétní oblast kulturního projevu či žánru (dechové kapely, pěvecké soubory, kostelní soubory, grafické kroužky aj.),
- tělovýchovné jednoty a organizace na místní i regionální úrovni,
- spolky a sdružení, zaměřené svou činností do jiné zájmové či veřejné prospěšné oblasti s výraznými dopady do kulturní sféry (Český svaz hasičů, zahrádkářské organizace, myslivecká sdružení apod.),
- náboženské skupiny a duchovní hnutí,
- profesní odborné korporace a komory,
- veřejnoprávní a soukromé galerie“.

4.5 Prostředí

Prostředí člověka obklopuje a je s ním ve vzájemném působení. Člověk reaguje na podněty, které na něj působí, ovlivňují jej a on aktivní prací je zpětně mění. Vědomě formované prostředí dále na člověka působí a ovlivňuje způsob života. Přední představitel individuální psychologie A. Adler (In Kraus, Poláčková, 2001) zastává názor, že právě společenské prostředí je pramenem duševních zážitků a vývoje psychiky, kde právě reakce dítěte se formují na základě vnějších podnětů.

Vzrůstající celosvětová globalizace a její nároky na uniformitu výrobků, jejich spotřeba, negativní vliv mediálních prostředků, ekologické havárie, zvýšená migrace, navyšující se populační nerovnováha, převaha nukleárních rodin s jedním potomkem a amerikanizace tradičních životních stylů a kultury jsou vážnými hrozbami každého suverénního státu s mnohaletými kulturními tradicemi (Kraus, Poláčková, 2001).

4.5.1 Lokální prostředí

Lokální prostředí je určitý vymezený prostor, ve kterém žijí lidé v bezprostředním osobním kontaktu, na malé rozloze, se znakem identity tradic, zvykových norem, víry a obyčejů.

Lokální prostředí představuje administrativní oblast, vesnici, malé město, ale také určitou část velkoměsta s výraznými regionálními znaky (Klapilová, 2000).

V dětství často vzniká pocit lokální identity, což znamená pocit příslušnosti k určitému územnímu společenství lidí a k území samotnému. Tento pocit lokální identity může být posilován, ale také oslabován řadou faktorů, jako je výskyt významného objektu či kulturní památky, svázanost místa se slavnými rodáky, existence tradic, harmonické životní prostředí, generační zakořeněnost, fungující infrastruktura, přirozený vztah k předkům, pocit odlišnosti a posic lokální hrdosti. (Patočka, Heřmanová, 2008).

Důkazem vlivu prostředí na jedince může být i rozhovor s mladým studentem z Hluku u Uherského Hradiště, kde se každoročně pořádá jízda králů. Uvedl, že rodiče ho nikdy nevedli k lidovým tradicím, protože však organizací jízdy králů každoročně žilo celé město, tak i on byl součástí tohoto života, ale nijak významně to nevnímal. Až nástupem na střední školu v severních Čechách, kde již svým dialektem se lišil, si uvědomil, že je z jiné kulturní oblasti a začal vzpomínat na své dětství, zvyky při jízdě králů a byl pyšný na místo, odkud pochází. Proto také se rozhodl, že se aktivně zúčastní další jízdy králů jako doprovodná družina (Toncrová, 2007).

Samosprávám obcí se doporučuje zlepšovat místní kvalitu života, respektovat historické a kulturní tradice. Rozvoj však také vyplývá z rozdílných demografických a sociálních charakteristik populace, specifík prostředí a podmínek života. Přesto mnoho lokálních kulturních institucí se zapřičiňuje o kontinuitu lidových tradic, informovanosti veřejnosti prostřednictvím tematických jarmarků, divadelních představení, vernisáží a výstav. Podnětné mohou být i zkušenosti ze zahraničí, kdy například v Rakousku vznikla soutěž mezi obcemi nazvaná „Obec s přátelským vztahem k mládeži.“ Snahou bylo aktivní zapojení mladých lidí do neorganizované činnosti a zvýšení jejich zájmu o místo bydliště, samosprávu a rozvoj volnočasových aktivit. Rozdílná pozornost, kterou místní nebo regionální správy věnují volnočasovým aktivitám je také závislá na ekonomické situaci, proto již vzniklo mnoho projektů podporovaných i z jiných zdrojů a navazující na hodnoty lidového umění, sportu a společenské zábavy (Hofbauer, 2004, s. 122). Zájem o uchování lidové kultury je patrný v každé zemi a regionu, záleží však na intenzitě a iniciativě jednotlivých institucí rozvíjet aktivity tímto směrem. Ze zahraničí lze uvést příklad na instituci, která je v posledních letech na velkém vzestupu a s příznivým zájmem ze strany veřejnosti. Jedná se o příspěvkovou organizaci Ministerstva kultury SK pod názvem Ústředí lidové umělecké výroby se sídlem v Bratislavě. Tato instituce monitoruje a

dokumentuje výskyt současné lidové umělecké tvorby, spravuje umělecké sbírky, zajišťuje regionální centra, má vlastní galerii, muzeum, knihovnu, pořádá vzdělávací zájmové kurzy řemesel pro děti a dospělé, kdy neobyčejně poutavou formou nabízí nové zkušenosti, hlubší poznání vlastních přírodních materiálů, technologií ruční výroby i poznání sama sebe (Ústredie ľudovej umeleckej výroby, 2005-2010, [online]).

4.5.1.1. Mikroregion Slušovicko

Mikroregion Slušovicko je dobrovolný svazek jedenácti obcí, který byl ustaven Zakladatelskou smlouvou v roce 2006. Ve svazku jsou zapojeny obce Slušovice, Hvozdná, Podkopná Lhota, Veselá, Neubuz, Trnava, Březová, Všemina, Dešná, Hrobice a Ostrata. Mikroregion se rozkládá na ploše 72,4 km² v oblasti východní části České republiky. Slušovicko se nachází v turistickém regionu Zlínsko na rozhraní Hostýnských a Vizovických vrchů. Mikroregion má zhruba 9 tisíc obyvatel, z toho třetinu tvoří obyvatelé Slušovic. Kulturní život v Mikroregionu Slušovicko je velmi bohatý a podporovaný mnoha dobrovolnickými spolky, zastupiteli obecních úřadů a Městem Slušovice. Kulturní život v mikroregionu obohacují výstavy a koncerty ve Valašské galerii ve Hvozdné, Řemeslnické a farmářské trhy, dostihy ve Slušovicích s doprovodným kulturním programem. Velký vliv na kulturní život Mikroregionu Slušovicko má také ochotnické divadlo, které má dvě divadelní skupiny. Jednu skupinu tvoří dospělí a druhou žáci ZŠ Hvozdná a dalších okolních ZŠ. V průběhu roku se v každé obci a městě dodržují lidové tradice, vázané nejen na křesťanské svátky a tradice. Mezi takové tradice patří např.: velikonoční jarmark se zpíváním, divadlem a ukázkou starých řemesel, stavění máje, týdenní divadelní festival ochotnických divadel Hvozdenský měšec, soutěž v recitaci a zpěvu Veselská prvosenka, masopust, hodová zábava s živou cimbálovou a dechovou hudbou, posezení seniorů, lampiónový průvod, dýňové slavnosti, pečení medových perníků, adventní jarmark, farmářské trhy s výstavou starých řemesel, Mikulášská besídka s nadílkou, zpívání koled u vánočního stromu, živý betlém. Výstava valašských betlémů s ukázkou lidových řemeslných prací se dřevem, keramikou, krajkou či těstem. Za zmínku také stojí velmi úspěšná výstava ve Vizovicích pod názvem „ Jak se žilo v letech 1860 – 1960 (aneb ze života jedné rodiny)“ (Mikroregion Slušovicko, 2008, [online]).

4.6. Média

V současné době média jsou jedním z důležitých pilířů komunikace současné doby. Média rozdělujeme na tištěné (knihy, noviny, časopisy, letáky, billboardy) a elektronické (rozhlas, televize, internet, mobilní telefon). Mezi média řadíme hromadné sdělovací prostředky, které v jediném okamžiku jsou schopny ovlivnit velké množství lidí a mají vliv na jejich myšlení, chování, estetické cítění a postoje. Souhrnně řečeno média napomáhají polarizaci osobnosti. Dle mnohých výzkumů vyplývá, že 7 – 12 leté děti tráví v průměru denně sledováním televize nebo videa 2 hodiny a přes víkend až 6 hodin. „V dítěti je tak indukován specifický druh televizního prožívání, což může vést k oslabování způsobilosti vnímat život takový, jaký je ve skutečnosti – s jeho povinnostmi, nároky, krásami a možnostmi. Případně vyjádřeno paradoxem, skutečný život se stává méně důležitým, než je mediální život neskutečný.“ (Helus, 2009, s. 78)

Masmédia mají čtyři základní funkce (Kraus, Poláčková, 2001):

Informativní – masmédia jako nositel a poskytovatel informací, které se předávají obrazem, zvukem, slovy nebo symboly.

Komunikativní – masmédia zprostředkovávají spojení a přenos sdělení, vytváření názorů a pocitů, podněcování fantazie, poznávání uspokojování potřeb osobnostního vyrovnání.

Formativní – masmédia napomáhají utvářet názory a postoje, upevňují altruismus, mají funkci akulturační, vytváří vztah ke kráse, ale také se zde objevují funkce negativní, jako je propagandistické manipulování a reklamní ovlivňování.

Rekreativní – masmédia jako prostředek zábavy, odpočinku, celkové regenerace nebo také zprostředkovávají kontakt se světem.

Nadměrné sledování televize hlavně s agresivním obsahem negativně formuje dětskou psychiku. Neméně závažné jsou i důsledky pro fyzické zdraví dětí, kdy při nedostatku pohybu vzniká obezita, může se projevit poškození zraku či páteře. Rodiče by měli neustále monitorovat čas dětí strávený sledováním televize nebo na internetu a prověřovat vhodnost vybraných programů. Korigování výběru sledovaných pořadů rodiči a následné vedení dítěte k výběru vhodných pořadů, které zvyšují pozitivní vliv televize na dítě je převážně v předškolním a mladším školním věku nezbytné. Pokud rodiče chtějí být pozitivním příkladem pro své dítě musí v první řadě oni sami vybírat plnohodnotné programy a aktivity a omezit svůj čas strávený u televize a internetu. Přínosné pro děti je

také to, když sledují televizi spolu s rodiči, kteří mu pomáhají vnést do toho, co vidí, pořádek a zamýšlení nad obsahem a hrdiny. Dítěti svou přítomností pomohou zvládnout emoce, jež v něm pořad vyvolává, a udržet si od viděného odstup. Rodiče se také podílejí na vytvoření vhodného mediálního domácího prostředí. Zejména počet a umístění televizních přijímačů a počítačů s přístupem na internet (Šed'ová, 2007).

Jsou však autoři, kteří zastávají názor, že vliv živých lidí, s nimiž děti a mládež tráví svůj volný čas má mnohem větší vliv na jejich chování, než média, které sledují a poslouchají (Pávková, 2002). Důležité je učit se média využívat vhodně a v přiměřeném rozsahu, naučit se nacházet potřebné informace a pozitivní podněty k činnosti. V posledních letech vznikají média, která vytváří samy děti se záměrem prezentovat sebe nebo zájmový kroužek. Jedná se o časopisy, blogy nebo webové stránky, které umožňují se prezentovat, vyjadřovat své názory, zveřejňovat fotografie z akcí nebo příspěvky mladých čtenářů. Je možno zmínit také měsíční periodikum *Moje 1. Noviny*. Noviny pro všechny děti pod záštitou Českého výboru UNICEF v Praze. Jejich obsah tvoří psané a obrázkové informace z různorodých témat týkajících se přírody, společnosti, kultury, ze současnosti i minulosti, rozhovory se zajímavými lidmi, kvízy, soutěže, plánky jednoduché ruční výroby různých předmětů, podněty k četbě nebo kreslené seriály (Hofbauer, 2004). Tento druh médií výrazně přispívá k pozitivnímu obrazu a informovanosti o tradiční lidové kultuře. Tím, že si tyto periodika spoluvytváří samy děti, jsou informace přizpůsobeny věku čtenářů a vnímání sděleného obsahu je jistě intenzivnější a větší zpětnou vazbou. Pokud se tradiční lidová kultura prezentuje v médiích jako je televize nebo rádio v pořadech, které nejsou určeny převážně dětem, je jen malá pravděpodobnost, že tyto informace děti zaregistrují.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

Tato kapitola se zabývá výzkumným projektem, na který navazuje vlastní výzkumná činnost. Celá empirická část projektu obsahuje vymezení výzkumného problému, pojetí výzkumu, výzkumný soubor a způsob výběru a výzkumné otázky a hypotézy. Rovněž je zde nastíněn způsob zpracování dat, použitá literatura a příloha obsahuje výzkumný dotazník.

V oblasti zkoumání tradiční lidové kultury, její existence, rozvoje a způsobu uchovávání je do dnešního dne realizováno mnoho výzkumů a analýz. Tento výzkum je dalším dílcem do mozaiky všech dosavadních různorodých výzkumů.

5.1 Konceptuální východiska výzkumu

V oblasti zkoumání tradiční lidové kultury, její existence, rozvoje, způsob uchovávání dalším generacím bylo již provedeny výzkumy a SWOT analýzy řešící zájem o tradiční lidovou kulturu ze strany dětí, mládeže a dospělých, kde jsou silné a slabé stránky, kde příležitosti a hrozby pro zachování tradiční lidové kultury. Dovolíme si zmínit dva výzkumy, mezi které patří grantový projekt Etnokulturní tradice v současnosti, kde cílem výzkumu bylo podchytit časově vznik a pronikání nových prvků do lidových tradic, obyčejů a zvyků a objasnit stav na Moravě se zřetelem na prostředí venkovské i městské. Výzkumy jsou kombinované. Kvantitativní pomocí dotazníků a kvalitativní studiem dochovaných dokumentů a rozhovory s členy různých lidových souborů o postojích k tradiční lidové kultuře (Toncrová, 2007).

Další významný projekt je Koncepce rozvoje místní kultury ve Zlínském kraji na léta 2009-2013, který vypracovali pracovníci ÚRVP, FAME, UTB Zlín v roce 2008. V tomto projektu byl také proveden kvantitativní výzkum pomocí dotazníkového šetření s cílem zjistit názory na tradiční lidovou kulturu jednotlivých aktérů místní kultury a to jak na úrovni jednotlivých spolků, tak na úrovni institucí veřejné správy. Jeden ze závěrů tohoto výzkumného šetření je následující: „zájem mladé generace o aktivity místní kultury se mezi jednotlivými segmenty liší. Nízký se zdá být zájem zejména o segmenty cimbálových muzik, dechových hudeb a pěveckých sborů, zatímco situace se jeví lepší v případě folklóru. Přesto i zde bylo možné v odpovědích respondentů zaznamenat existující konkurenci ze strany jiných možností trávení volného času mladou generací.

Poznamenejme, že právě práce s dětmi a mládeží představuje v očích většiny respondentů dotazníkového šetření budoucnost jejich činnosti.“ (Stojar, 2008, s. 31, [online])

Projekt analýzy obsahového zaměření zájmových organizací v letech 1998-2002 zveřejnil data, kdy podíl členů zájmových tělovýchovných institucí všech členů zájmové činnosti ZŠ klesl z poloviny na třetinu. Také počet členů na jeden útvar se snížil skoro na polovinu. Na rozdíl tomu se zvýšil podíl zájmových kroužků estetickovýchovných. Zvýšenému zájmu se mohly těšit společenskovední činnosti, technické, přírodovědné, práce na internetu, angličtina, kroužky výtvarné, pěvecké a keramické (tyto zaznamenaly až šestinásobný zájem), matematické a aplikované přírodní vědy (Hofbauer, 2004).

5.1.1. Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu

V České republice není stále dostatečně statisticky podchycena situace v oblasti lidové kultury a její živé, zaniklé či nově revitalizované projevy. Zásadní krok učinilo ministerstvo kultury v roce 2003, kdy předložilo vládě ČR ke schválení dokument pod názvem Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu a vláda tento dokument schválila. Poslední koncepce schválena vládou ČR je z roku 2011 a týká se období 2011 – 2015. Předmětem koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu je zachování a prezentace nemateriálního kulturního dědictví, do kterého můžeme zařadit taneční, hudební projevy lidové kultury, obyčeje, zvyky, řemesla. Dle Koncepce (2011, st. 3, [online]) „Pro nemateriální složku tradiční lidové kultury se v České republice běžně používá zkrácený pojem „tradiční lidová kultura.“

Cílem koncepce je uchovávání, šíření, prezentace a předávání hodnot tradiční lidové kultury pomocí nových učebních textů, obrazových a zvukových pomůcek pro školní a mimoškolní výchovu k poznávání a osvojování jevů tradiční lidové kultury regionů, pomocí grantů podporovat výstavy, festivaly, přehlídky, tvůrčí dílny, mezinárodní spolupráci a všechny zájmové spolky a organizace zaměřené na tradiční lidovou kulturu. Výsledky plnění úkolů Koncepce jsou každoročně zveřejňovány ve výročních zprávách institucí uvedených v koncepci a také pomocí internetových stránek www.lidovaremesla.cz (Koncepce, 2011, [online]).

5.1.2. SWOT analýza

SWOT analýza obsahuje silné, slabé stránky, hrozby a příležitosti péče o tradiční lidovou kulturu v České republice. Taková analýza je nedílnou součástí dokumentu schváleného

vládou České republiky v roce 2011, kterou si dovolíme citovat doslovně (Koncepce účinnější péče, 2011, s. 8-10, [online]).

Silné stránky

- „v naší zemi nadále existuje obecně velké bohatství živé a dochované tradiční lidové kultury,
- v některých regionech je dosud nemateriální tradiční lidová kultura živá a je součástí každodenního života,
- péčí o tradiční lidovou kulturu je pověřen NÚLK a regionální pracoviště se sítí dobrovolných spolupracovníků a spolupracujících institucí, s jejich pomocí se postupně buduje koordinovaný systém péče o tradiční lidovou kulturu,
- nadále se úspěšně realizuje národní projekt Nositel tradice lidových řemesel,
- je posílena návaznost na sféru materiálního kulturního dědictví,
- velkou pomocí je příznivé přijetí záměrů Koncepce odbornou a širokou veřejností a veřejnou správou,
- aktivní podíl dobrovolných spolupracovníků, jim je poskytována soustavná metodická pomoc,
- daří se získávat finanční prostředky pro podporu výzkumu, vývoje a inovací v oblasti péče o nemateriální kulturní dědictví,
- úspěšně se rozvíjí spolupráce s vědeckou sférou, zejména s Akademií věd České republiky,
- daří se hledat nové způsoby podpory činnosti fyzických osob prostřednictvím programu tvůrčích a studijních stipendií v oblasti ochrany tradiční lidové kultury,
- je zajištěna svoboda umělecké tvorby bez direktivních zásahů,
- díky aktivitám občanských sdružení dochází k bohaté prezentaci vybraných prvků tradiční lidové kultury v rámci folklorního hnutí; s tím souvisí, že Česká republika se může pyšnit světově ojedinělým systémem folklorních přehlídek a festivalů,
- je vytvořena právní garance péče o nemateriální tradiční lidovou kulturu přijetím Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví, která má v českém právním řádu povahu zákona.“

Slabé stránky

- „seznamování s tradiční lidovou kulturou a jejím významem je stále nedostatečně zahrnuto nejen do základního vzdělávání ve školách, ale i do organizované mimoškolní výchovy,

- špatný technický stav drobné lidové architektury, především sakrální movité předměty, náležející do okruhu tradiční lidové kultury, jsou dále ohroženy krádežemi a nelegálním vývozem,
- potřeba finančních prostředků přesahuje možnosti veřejných rozpočtů,
- výsledky výzkumů nejsou dosud v dostatečné míře zpřístupňovány široké veřejnosti,
- využití elektronických databází zatím neodpovídá možnostem dostupných informačních technologií,
- ohrožení tradičních lidových řemesel tlakem masové produkce tuzemského i cizozemského kýtče,
- nekvalitní veřejná prezentace a případné zneužívání fenoménů tradiční lidové kultury vede k znevážení tradiční lidové kultury a k záměně těchto statků při jejich prezentaci za prázdnou nápodobu
- prezentace tradiční lidové kultury v českých médiích je stále nedostatečná, přestože státní instituce i občanská sdružení trvale vyvíjejí tlak na to, aby se tato situace změnila.“

Příležitosti

- „zájem cestovního ruchu o oblast tradiční lidové kultury,
- trvalý zájem veřejnosti o muzea v přírodě jako místa spojující prezentaci hmotné a nehmotné tradiční lidové kultury v regionech ve specifickém prostředí jejich objektů a areálů;
- zájem samospráv na využití tradiční lidové kultury pro vlastní prezentaci, reprezentaci a identifikaci,
- zájem místních společenství a občanské společnosti vůbec o tuto část kulturního dědictví,
- volný prostor na trhu s řemeslnými výrobky, který mohou zaplnit lidová řemesla a lidová umělecká výroba,
- možnost využití místních tradic lidové kultury pro školní vzdělávání dětí a mládeže (rámcové vzdělávací programy),
- zájem fakult vysokých škol, na nichž se nevyučuje etnologie/etnografie jako hlavní obor, o využití znalostí z oblasti péče o tradiční lidovou kulturu v učebním plánu.“

Hrozby

- „nedostatečný počet kvalifikovaných odborných pracovníků a dobrovolných spolupracovníků,

- nedostatečné ekonomické a materiální zázemí ve veřejné i soukromé sféře,
- šíření věcně nesprávných informací o jevech tradiční lidové kultury masovými, zejména elektronickými sdělovacími prostředky,
- pokles povědomí o tradiční lidové kultuře, regionálních a národních dějinách, identitě a kontinuitě českého kulturního prostředí,
- pokles obecné estetické úrovně.“

5.2. Výzkumný problém a cíl výzkumu

Výzkumný problém:

V souladu s cílem diplomové práce je stanoven výzkumný problém: Jaké faktory ovlivňují zájem žáků 4. a 5. třídy ZŠ v Mikroregionu Slušovicko o tradiční lidovou kulturu. Výzkumný problém je rozpracován do jednotlivých výzkumných otázek, ze kterých jsou stanoveny hypotézy. Výzkumný problém je stanoven na základě studia odborné literatury a podpořen SWOT analýzou vydanou Ministerstvem kultury České republiky v roce 2011 v rámci dokumentu „Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011 až 2015“ (Koncepce podpory, 2011 [online]).

Cíl výzkumu:

Cíl výzkumu se odvíjí od výzkumného problému. Chceme zmapovat a analyzovat faktory, které ovlivňují zájem žáků 4. a 5. třídy ZŠ v Mikroregionu Slušovicko o tradiční lidovou kulturu. Cíl výzkumu je rozdělen na následující dílčí cíle:

- Zmapovat volnočasové aktivity žáků 4. a 5. třídy ZŠ
- Zmapovat zájem žáků 4. a 5. třídy ZŠ o volnočasové aktivity s tematikou tradiční lidové kultury.
- Analyzovat faktory ovlivňující zájem žáků 4. a 5. třídy ZŠ o tradiční lidovou kulturu.
- Zmapovat zájmovou činnost rodičů a způsob trávení volného času rodičů a jejich dětí.

5.3 Pojetí výzkumu

Pedagogický výzkum se zabývá mapováním faktorů ovlivňujících zájem žáků 4. a 5. třídy ZŠ o tradiční lidovou kulturu. Při takovém typu výzkumu je vhodné oslovit větší množství

respondentů, proto jsem zvolila kvantitativní výzkumné šetření pomocí výzkumného nástroje, a to tištěného dotazníku, který výzkumníkovi poskytne nominální data. Dotazník po vyplnění byl vyhodnocen a zpracovaná data využita pro verifikaci hypotéz výzkumu a zodpovězení výzkumných otázek pedagogického průzkumu.

5.3.1. Výzkumné otázky

Z výzkumného problému byly stanoveny dílčí cíle a ke každému cíli výzkumné otázky, které však nevyjadřují vztah mezi proměnnými, proto není možné vyslovit hypotézy. Z tohoto důvodu část pedagogického šetření je označena jako pedagogický průzkum popisného charakteru s výstupem pomocí odpovědí na stanovené výzkumné otázky (Chráska, 2007).

VO1. Jaké jsou volnočasové aktivity žáků 4. a 5. třídy ZŠ?

VO2. Mají žáci 4. a 5. třídy ZŠ zájem o volnočasové aktivity s tematikou tradiční lidové kultury?

VO3. Které faktory nejvíce ovlivní žáky 4. a 5. třídy ZŠ při výběru volnočasových aktivit?

VO4. Mají dívky a chlapci stejný zájem o aktivity zaměřené na tradiční lidovou kulturu?

VO5. Tráví svůj volný čas žáci 4. a 5. třídy ZŠ se svými rodiči a jakými aktivitami jej vyplňují?

VO6. Ovlivní zájem rodičů o tradiční lidovou kulturu také zaměření volnočasových aktivit jejich dětí?

VO7. Má vliv vysokoškolské vzdělání rodičů na zájem jejich dětí o tradiční lidovou kulturu?

5.3.2. Hypotézy

Hypotézy tvoří jádro kvantitativního výzkumu. Z dílčích cílů jsou také formulovány a nulové a alternativní hypotézy. Na základě proměnných jsou v závěru výzkumu přijaty nebo odmítnuty hypotézy, formulované jako jednostranné statistické testy významnosti, při hladině významnosti 0,01 a stupněm volnosti 1 (Chráska, 2007).

H_0 Zájmovým aktivitám zaměřeným na tradiční lidovou kulturu se věnují stejně dívky i chlapci.

H_A Zájmovým aktivitám zaměřeným na tradiční lidovou kulturu se věnují více dívky než chlapci.

H₀ Zájem chlapců i dívek o tradiční lidovou kulturu je stejně ovlivněn kamarády.

H_A Zájem chlapců o tradiční lidovou kulturu je méně ovlivněn kamarády než zájem dívek.

H₀ Děti rodičů s aktivitami zaměřenými na tradiční lidovou kulturu mají o tradiční lidovou kulturu stejný zájem jako děti rodičů, kteří nemají své aktivity zaměřeny na tradiční lidovou kulturu.

H_A Děti rodičů s aktivitami zaměřenými na tradiční lidovou kulturu mají o tradiční lidovou kulturu větší zájem než děti rodičů, kteří nemají své aktivity zaměřeny na tradiční lidovou kulturu.

5.3.3. Proměnné a jejich definice

V pedagogickém výzkumu je proměnnou jev nebo vlastnost, která se ve výzkumu mění a výzkumník hledá a ověřuje existenci vztahů mezi proměnnými. Proměnné dělíme na závislé a nezávislé (Chráska, 2007).

Nezávislá proměnná: žáci 4. a 5. ročníku ZŠ,

Závislá proměnná: volný čas, rodiče, faktory, zájem, kamarád

Intervenující proměnná: pohlaví

Definice proměnných:

Žáci 4. a 5. ročníku ZŠ - od 8-9 let do 11-12 let, kdy dítě přechází na druhý stupeň ZŠ a začíná dospívat (Vágnerová, 2005).

Volný čas - „je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“ (Pávková a kol., 2002, s. 13)

Zájem - z psychologického hlediska lze zájem charakterizovat jako tendenci člověka se věnovat konkrétní činnosti. Je to také motivační faktor, jehož orientace a intenzita jsou ovlivněny aspekty prostředí, ve kterém člověk vyrůstá (Pávková, 2008)

Rodiče- matka a otec plní úlohy spojené s výchovou a péčí o dítě, zajišťující základní potřeby, ochranu a stabilní prostor (Kraus, 2008).

Kamarád- vyznačuje se bezprostředním kontaktem a přátelským jednáním. Ve středním školním věku jsou převážně vrstevnického věku a sdružují se do vrstevnických skupin (Kraus, 2008).

Pohlaví – tento termín označuje „anatomicko-fyziologickou skutečnost, kdy bereme v úvahu existenci takových znaků, jako jsou chromozomy, vnější a vnitřní genitálie, hormonální stav a druhotné pohlavní znaky. Většina lidí spadá do jedné ze dvou kategorií nazvaných muž nebo žena.“ (Helus, 2009, s. 168)

Faktor- činitel, síla uplatňující se v nějakém procesu (Průcha, Walterová, 2009).

5.4 Výzkumný soubor a způsob výběru

Základní výzkumný soubor tvoří žáci 4. a 5. třídy ZŠ.

Výběrový soubor tvoří žáci 4. a 5. třídy ZŠ vybraní prostým náhodným výběrem ze tří ZŠ v Mikroregionu Slušovicko, kde se celkově nachází 6 ZŠ. Ročník studia je zvolen záměrně, a to z více aspektů. První aspekt byl vývojové hledisko žáků středního školního věku specifikovaného v teoretické části, další aspekt byl, aby dotazovaní žáci absolvovali předmět Vlastivědu, neboť tento předmět je dle RVP (2007) složen také z následujících tematických okruhů: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás a Lidé a čas. Z toho vyplývá, že dotazovaní žáci již mají základní informace o pojmech tradice, lidová kultura, a tak mohou pochopit smysl otázek ve výzkumném dotazníku. Předpokládaná velikost výzkumného výběrového souboru je přibližně 95 - 128 respondentů.

5.4.1. Popis vybraných ZŠ

Prostým náhodným výběrem byly vybrány 3 ZŠ v Mikroregionu Slušovicko, kde výzkumný soubor tvoří žáci 4. a 5. třídy ZŠ.

Základní škola Slušovice

Je příspěvková organizace, výuka na I. i II. stupni. Největší ZŠ Mikroregionu Slušovicko navštěvuje celkem 465 žáků. Čtvrtou třídu navštěvuje 45 žáků a 5. třídu 44 žáků.

ZŠ nabízí žákům zájmové kroužky keramiky, výtvarný, aranžování, užitá tvorba, anglický jazyk, zdravotnický, fotbal, stolní tenis, florbal, mladý přírodovědec a posilovací bodystyling. Základní umělecká škola Zlín zajišťuje pro žáky ZŠ výuku hry na klavír a kytaru. Škola má své webové stránky velmi pečlivě zpracované, plné informací a fotografií.

Základní škola Trnava

Je příspěvková organizace, výuka na I. i II. stupni. ZŠ navštěvuje celkem 150 žáků. Na I. stupni je výuka formou dvojtřídek. Čtvrtou třídu navštěvuje 9 žáků a 5. třídu 14 žáků.

ZŠ nabízí žákům zájmové kroužky taneční, výtvarný, florbal, střelecký, anglický jazyk hrou a hru na flétnu. Základní umělecká škola Zlín zajišťuje pro žáky ZŠ výuku hry na klavír a kytaru. Škola má své webové stránky, kde jsou uvedeny základní informace o škole, ale také zajímavosti a fotografie.

Základní škola a Mateřská škola Hvozdná

Je příspěvková organizace, malotřídní. ZŠ navštěvuje celkem 39 žáků v 1-5. ročníku, které jsou spojeny do 3 tříd. Čtvrtou třídu navštěvuje 7 žáků a 5. třídu 9 žáků.

ZŠ nabízí žákům dva zájmové kroužky a Základní umělecká škola Zlín-Malenovice zajišťuje pro žáky výuku hry na klavír a kytaru. Škola na svých webových stránkách má velké množství informací a fotografií.

5.5. Etapy výzkumu a časový harmonogram

Výzkum byl realizován v rozmezí jednoho roku, v období duben 2012 až duben 2013 a byl rozdělen do několika základních fází:

- stanovení tématu, zapůjčení, zakoupení a prostudování odborné literatury vztahující se k tématu a cílům výzkumu – duben 2012 – květen 2012
- tvorba osnovy dle vybraných částí a studium odborné literatury, časopisů a odborných článků na internetových stránkách – červen 2012
- volba výzkumné metody, sestavení výzkumného dotazníku – srpen 2012
- předvýzkum – říjen 2012
- přehodnocení výzkumných otázek a jejich úprava – listopad 2012
- realizace hlavního výzkumu, distribuce dotazníků respondentům, sběr dotazníků, kontrola dotazníků, následné zpracování a vyhodnocení dat z dotazníků – listopad 2012 – březen 2013
- vyhodnocení výzkumu, odpověď na výzkumné otázky a závěr výzkumu – březen 2013 – duben 2013

5.6. Výzkumné metody a techniky

Pedagogický výzkum byl realizován metodou kvantitativního výzkumu.

Sběr dat byl pomocí výzkumného nástroje, a to tištěného dotazníku, který byl po dohodě s řediteli ZŠ a souhlasem vyučujících osobně distribuován přímo žákům 4. a 5. třídy ZŠ v průběhu výuky. Osobní distribucí dotazníku a přítomnosti při vyplňování byla zajištěna co největší návratnost dotazníků a kvalita jejich vyplnění, protože žáci měli možnost konzultovat otázky, kterým přesně neporozuměli nebo se chtěli zeptat na doplňující informace.

Reliabilita dotazníkové šetření byla ověřena v předvýzkumu. Hlavním záměrem předvýzkumu bylo ověřit srozumitelnost jednotlivých otázek a jejich celkovou koncepci.

Otázky v dotazníku musí být věcné ke zkoumanému problému a koncipované tak, aby výzkumník mohl z výsledků těchto otázek přijmout či odmítnout stanovené hypotézy.

Výzkumný dotazník obsahuje celkem 16 otázek, z toho 8 otázek uzavřených, kde mají respondenti možnost volit odpověď z předem připravených možností odpovědí a 8 otázek polouzavřených s možností výběru a individuální odpovědi. Polouzavřená otázka slouží hlavně k tomu, abychom se vyhnuli nebezpečí, že neuvedeme nějakou možnost, proto nabízíme ve výčtu nabídek také „jiný“ pro individuální odpověď. Ve dvou polouzavřených otázkách je také uvedeno „prosím uveď.“ Tato položka je záměrně uvedena, abychom z výzkumného dotazníku získali více informací, proč se tak rozhodli nebo jaké faktory je ovlivnily při rozhodování. Vyplnění dotazníku by mělo trvat dvacet minut, což je dostatečný čas pro vyplnění a také přiměřený tomu, aby respondenty neodradil od účasti ve výzkumu. V úvodu dotazníku jsou respondenti seznámeni s účelem dotazníku, anonymitě a stylu označení odpovědí. Otázky jsou sestaveny do tří částí. V první části jsou otázky demografická, zjišťující pohlaví respondenta, zájmové aktivity, způsob využití volného času respondentů. V druhé části, jsou otázky zaměřeny na faktory, které ovlivnily výběr volnočasových aktivit, vzdělání a zájmy rodičů, způsob trávení volného času rodičů a dětí. Ve třetí části jsou otázky zaměřeny na znalosti žáků v oblasti tradiční lidové kultury a kulturního dění v místě bydliště.

Výhodou dotazníkového šetření je rychlé a přehledné analyzování otázek v dotazníku, který je dobrovolný a anonymní. Nevýhodou dotazníkového šetření je jeho subjektivita, protože respondenti mohou úmyslně či neúmyslně zkreslovat informace. Výzkum má

popisný charakter, zaměřený na Mikroregion Slušovicko a nedá se zobecnit na celou populaci (Reichel, 2009).

Pro ověření, zda mezi proměnnými existuje určitý vztah, byl použit test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku, při zvolené hladině významnosti 0,01. Stupeň volnosti je 1 pro čtyřpolní tabulku.

5.7. Způsob zpracování dat

Kontrola úplnosti informací v dotazníku. V případě, že některá z položek dotazníku nebyla vyplněna a měla být, byl dotazník vyřazen z výzkumného šetření.

Data z dotazníku byla zpracována metodou čárkovací, která zjišťuje četnost každé z odpovědí. Ruční třídění je možné u menších výběrů do 100 jedinců. V případě velkých výběrových souborů je doporučeno využít počítačových programů jako je Statistika nebo Statgraphics. Výsledky výzkumu byly interpretovány graficky procentuálním vyjádřením, v tabulkách z programu Excel byly výsledky vyjádřeny v absolutní i relativní četnosti. Každá zpracovaná otázka má slovní komentář výsledků. V případě vyplnění otevřené otázky v položené otázce byly odpovědi zaznamenány do tabulky, protože jejich rozmanitost nepřesáhla 4 kategorie, proto nebylo zapotřebí použít kódování. Jen v otázce č. 3, kdy měli respondenti uvést zájmový kroužek, který navštěvují, bylo do tabulky vybráno 6 kategorií, typů zájmových kroužků, dle největší četnosti odpovědí. Ověřili jsme předpoklady použití testu chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku, kdy celková četnost n musí být větší než 40, což v našem výzkumu činí pro čtyřpolní tabulky 96, 57 a 99. Na základě proměnných z výsledků byl vypočten chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku (Chráška, 2007). V závěru výzkumu byly zodpovězeny výzkumné otázky, přijaty a odmítnuty nulové a alternativní hypotézy a celou práci uzavírá celkové zhodnocení získaných výsledků a navrženy případná doporučení pro praxi.

6. REALIZACE VÝZKUMU

Výzkumná činnost a koncepce otázek v dotazníku byla ověřena v předvýzkumu na 10 náhodně vybraných žácích 4. a 5. třídy ZŠ z výběrového souboru. Z výsledků předvýzkumu bylo zřejmé, že výzkumný dotazník v zásadě splňuje podmínky k uskutečnění výzkumu a dosažení výzkumného cíle. Nicméně jsme zvážili úpravy u následujících otázek:

Otázka č. 6: Pokud nenavštěvuješ zájmový kroužek zaměřený na lidovou kulturu, jako je např. *výtvarný, divadelní, keramický, starodávná řemesla, taneční, pěvecký, hra na hudební nástroj*, jaké jsou důvody Tvého nezájmu?

Tato otázka byla původně otevřená, ale během předvýzkumu bylo zjištěno, že žáci nenapsali důvod, nebo napsali, že nemají čas. Při rozhovoru byly však zjištěny jiné důvody, které respondenti nevedli, protože si na ně nevzpomněli nebo je neuměli formulovat. Proto dle variability odpovědí respondentů v předvýzkumu jsou vytvořeny možnosti odpovědí, a ponechán prostor k individuální možnosti odpovědi.

Otázka č. 9: Zajímají se Tví rodiče o tradiční lidovou kulturu? (například sledování TV programů zaměřených na lidovou kulturu, četba knih, článků v novinách, na internetu, návštěva festivalů dechové/cimbálové hudby a tance, divadelních festivalů, dnů řemesel, jarmarků, muzeí a podobně)

Tato otázka byla původně bez doplňujících informací v závorce. Velká část žáků v předvýzkumu dostatečně neporozuměla přesné formulaci otázky, všichni vyplnili „ne“ a následně se dotazovali, co vše je považováno za tradiční lidovou kulturu a pak přepisovali na odpověď „ano“, proto jsme zvážili uvedení doplňujícího textu do závorek s příklady.

Dotazník byl doplněn o otázku č. 8: Motivovala Tě někdy televize, rádio, článek nebo video na internetu a v časopise k návštěvě nějaké kulturní akce s lidovými tradicemi, divadla nebo vyzkoušení nějakého zájmového kroužku s tematikou lidových tradic?

Hromadné sdělovací prostředky jsou v dnešní době velkým fenoménem a mají dle odborníků značný vliv na člověka, proto mne osobně zajímalo, zda to platí i v oblasti tradiční lidové kultury, která je dnes také mediálně prezentovaná.

Po předvýzkumu a úpravě otázek následoval sběr dat pomocí výzkumného nástroje, a to tištěného dotazníku, který byl po dohodě s řediteli ZŠ a souhlasem vyučujících osobně distribuován přímo žákům 4. a 5. třídy ZŠ v průběhu výuky. Vyučovací hodina byla

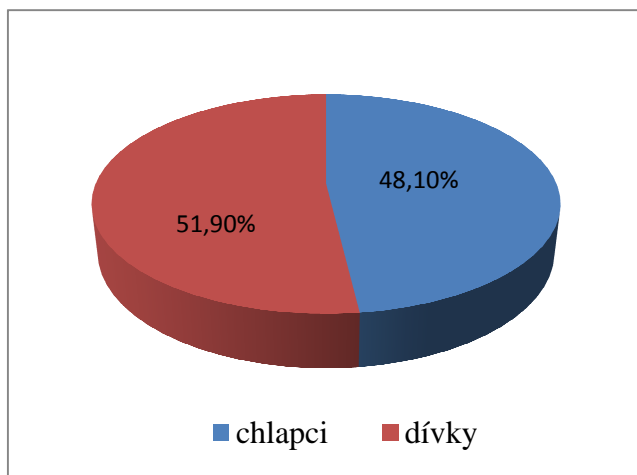
zvolena tak, aby co nejméně narušila výukový harmonogram jednotlivých tříd. Jednalo se tedy o hodiny hudební a výtvarné výchovy. Osobní distribucí dotazníku a přítomnosti při vyplňování byla zajištěna co největší návratnost dotazníků a kvalita jejich vyplnění. Před vyplněním dotazníku byli žáci seznámeni s otázkami a základním pojmoslovím. I v průběhu vyplňování měli žáci možnost konzultovat otázky, kterým stále přesně neporozuměli, nebo se ptali na doplňující informace. Rozdáno bylo celkem 110 dotazníků, z toho bylo správně vyplněno 106 dotazníků, neboť 4 dotazníky byly vyřazeny z důvodu neúplného vyplnění. Vyplňování dotazníků trvalo v každé třídě 20 minut. Správně vyplněné dotazníky byly analyzovány a interpretovány v grafech, tabulkách četností a získané data slovně popsány.

6.1. Analýza a interpretace dat

Data z dotazníku jsou zpracována metodou čárkovací, která zjistí četnost každé z odpovědí. Výsledky výzkumu jsou uvedeny v grafech procentuálním vyjádřením, v tabulkách s vyjádřením absolutní i relativní četnosti. Každá zpracovaná otázka má slovní komentář výsledků. Polouzavřené otázky č. 2, 3, 4, 6, 7, 8, 12 a 13 jsou vyjádřeny v tabulce s absolutní i relativní četností a slovním komentářem.

Stanovené hypotézy nulové a alternativní jsou ověřeny testem nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku, zda mezi proměnnými existuje určitý vztah. Je zvolena hladina významnosti 0,01. Stupeň volnosti je 1 pro čtyřpolní tabulku. Dle těchto hodnot jsme z tabulky zjistili kritickou hodnotu testového kritéria chí-kvadrát, což je $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$.

Otázka č. 1: Jsem: dívka, chlapec?

Graf 1. Pohlaví respondentů.

Tab. 1. Pohlaví respondentů.

	počet	[%]
Dívky	55	51,90
Chlapci	51	48,10
Σ	106	100

Celkový počet respondentů je 106 žáků 4. a 5. třídy ZŠ. Z toho 55 dívek 4. a 5. třídy ZŠ (51,90%) a 51 (48,10%) chlapců 4. a 5. třídy ZŠ.

Otázka č. 2: Označ prosím co rád/a děláš ve volném čase.

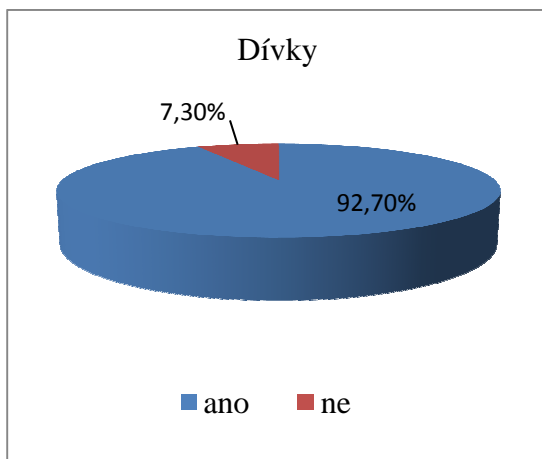
Tab. 2. Aktivity žáků ZŠ ve volném čase.

	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Sportuji	33	60,00	37	72,50
Tančím	31	60,80	3	5,90
Zpívám	17	30,90	6	11,80
Hraji hry	18	32,70	38	74,50
Kreslím	33	60,00	15	29,40
Dívám se na TV/DVD	23	41,80	33	64,70
Čtu si	22	40,00	20	39,20
Cestuji s rodiči	18	32,70	18	35,30
Pomáhám doma/na zahradě	24	43,60	22	43,10
Poslouchám hudbu	36	65,50	27	52,90
Hraji na hudební nástroj	12	21,80	9	17,60
Nic	1	1,80	3	5,90
Jiné – procházky s pejskem	4	7,30	0	0,00
Jiné – hra na PC	3	5,50	8	15,70

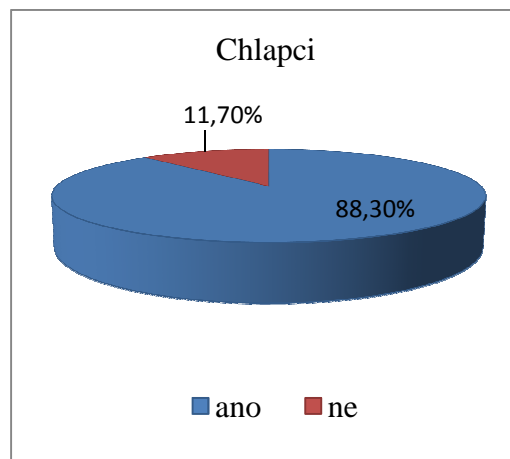
Z výzkumu vyplývá, že žáci 4. a 5. třídy ZŠ ve svém volném čase upřednostňují následující aktivity: 70 (66%) odpovědělo pohybové aktivitě, 63 (60%) poslech hudby, 56 (53%) žáků uvedlo, že se dívají na TV/DVD, 56 (53%) žáků uvedlo hraní her, kde je opět nepochybně rozdíl mezi dívkami a chlapci, kdy tuto položku označilo jen 18 dívek, ale 38 chlapců, 48 (45%) žáků rádo kreslí z toho je 33 děvčat a 15 chlapců, 46 (43%) žáků uvedlo, že pomáhají v domácnosti, na zahradě, 42 (40%) žáků čte, 36 (34%) žáků ve volném čase cestuje s rodiči. Dále následovaly aktivity s menší frekvencí než 33% z celkového množství a lze je seřadit následovně dle největší četnosti – 34 respondentů uvedlo tanec (hlavně u děvčat v 31 (56%) případech a u chlapců jen ve 3 (6%), 23 (22%) zpěv, kdy opět tato aktivita převládala v 17 případech u děvčat a jen v 6 u chlapců, 21 (20%) žáků se věnuje hře na hudební nástroj, 11 (10%) hře na počítači a 4 (4%) žáci uvedli procházky s pejskem a 4 žáci (4%) uvedli, že ve svém volném čase rádi nedělají nic. Součet absolutní četnosti v tabulce č. 2 není celkový počet respondentů a relativní četnost není 100%, neboť žáci 4. a 5. třídy ZŠ uvedli více možných odpovědí na tuto polouzavřenou otázku. Tato otázka se vztahuje k dílčímu cíli č. 1 a k výzkumné otázce č. 1.

Otázka č. 3: Navštěvuješ zájmový kroužek/oddíl?

Pro potřeby výzkumu jsou grafy a tabulky rozděleny dle pohlaví a přidány další dvě tabulky pro větší přehlednost, ze kterých je patrné zastoupení žáků v kroužcích zaměřených na tradiční lidovou kulturu a kategorie šesti nejfrekventovanějších zájmových kroužků žáků 4. a 5. třídy ZŠ.

Graf 2. Účast dívek v zájmovém kroužku.

Graf 3. Účast chlapců v zájmovém kroužku.

Tab. 3. Účast žáků ZŠ v zájmovém kroužku

	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Ano	51	92,70	45	88,30
Ne	4	7,30	6	11,70
Σ	55	100	51	100

Tab. 4. Zájmové kroužky dle zaměření na lidovou tematiku a ostatní.

	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Kroužek zaměřený na lidovou kulturu - taneční, hudební, keramický	43	84,30	14	31,10
Kroužek bez zaměření na lidovou kulturu – moderní tanec, skaut, sportovní, hasičský atd.	8	15,70	31	68,90
Σ	51	100	45	100

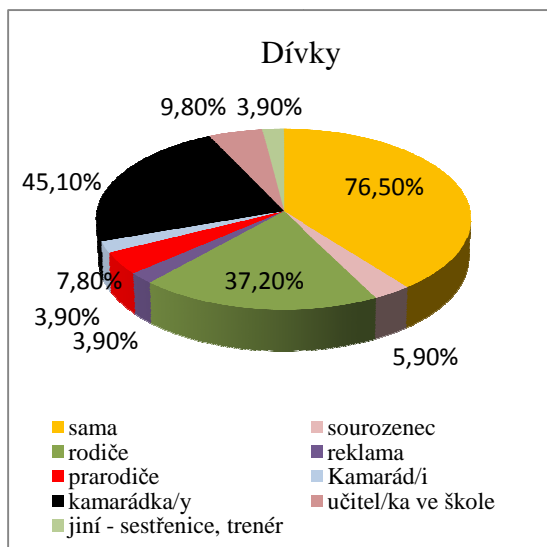
Tab. 5. Nejfrekventovanější zájmové kroužky.

	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Sportovní	8	15,70	32	71,10
Taneční – moderní	22	43,10	0	0,00
Taneční – lidové tance	13	25,50	3	6,70
Keramický a výtvarný	30	58,80	11	24,50
Hra na hudební nástroj	15	29,40	4	8,90
Skaut	6	11,80	3	6,70

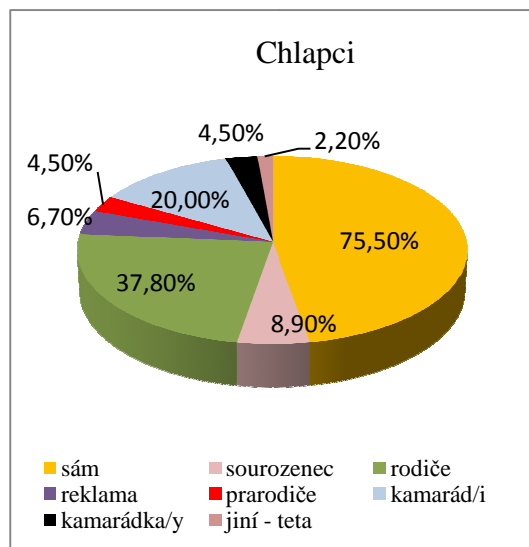
Z výsledků této výzkumné otázky je patrné, že převážná část ze 106 žáků 4. a 5. třídy ZŠ se věnují zájmovým aktivitám, a to v zastoupení 51 (92,70%) dívek a 45 (88,30%) chlapců. V tabulce č. 5 je uvedeno prvních šest nejvíce zastoupených kategorií zájmových kroužků žáků 4. a 5. třídy ZŠ, kdy dívky nejvíce navštěvují v 30 (58,80%) případech kroužek keramický a výtvarný, následně 22 (43,10%) moderní tanec, 15 (29,40%) kroužek hry na hudební nástroj, 13 (25,50%) lidový taneční kroužek, 8 (15,70%) dívek navštěvuje sportovní kroužek házené, florbalu, plavání a cvičení. Skautský kroužek navštěvuje 6 (11,80%) dívek. U dívek následovaly kroužky zpěvu, divadelní, hasičský, náboženství a cizí jazyk. Oproti tomu chlapci nejvíce uváděli zájmový kroužek sportovní v 32 (71,10%) případech se zaměřením na florbal, fotbal, hokej, tenis, plavání a ragby. Keramický a výtvarný kroužek navštěvují 11 (24,50%) chlapců, 4 (8,90%) chlapci navštěvují kroužek hry na hudební nástroj, 3 (6,70%) chlapci jsou organizováni v lidovém tanečním kroužku a 3 (6,70%) ve Skautském kroužku. V menší četnosti jsou zastoupeny kroužky hasičský, divadelní, náboženství a cizí jazyk. Pouze 4 dívky (7,30%) a 6 (11,70%) chlapců uvedlo, že nenavštěvují žádný zájmový kroužek. Tato otázka se vztahuje k dílčím cílům 1, 2, výzkumným otázkám č. 1, 2 a hypotéze č. 1.

Otázka č. 4: Kdo Tě motivoval, abys začal/a navštěvovat zájmový kroužek/oddíl?

(můžeš označit i více možností)

Graf 4. Motivátor zájmu dívek o zájmový kroužek.

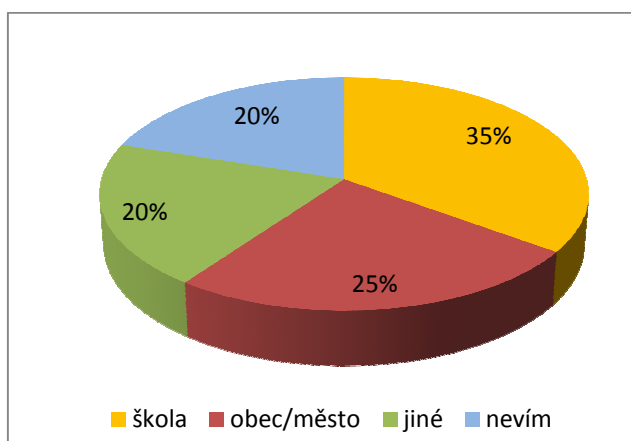
Graf 5. Motivátor zájmu chlapců o zájmový kroužek.

Tab. 6. Motivátor zájmu žáků ZŠ o zájmový kroužek.

	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Sám/a jsem se rozhodl/a	39	76,50	34	75,50
Sourozenec	3	5,90	4	8,90
Rodiče	19	37,20	17	37,80
TV, článek v novinách,	2	3,90	3	6,70
Prarodiče	4	7,80	2	4,50
Kamarád/i	2	3,90	9	20,00
Kamarádka/y	23	45,10	2	4,50
Učitel/ka ve škole	5	9,80	0	0,00
Jiní-teta	0	0,00	1	2,20
Jiní-sestřenice	1	1,90	0	0,00
Jiní-trenér	1	1,90	0	0,00

Z tabulky č. 6. je zřejmé, že dívky i chlapci 4. a 5. třídy ZŠ se vyrovnaně rozhodli pro svůj zájmový kroužek sami. Následně vidíme jediný markantní rozdíl jen u dívek, kdy 25 (49%) dívek odpovědělo, že k návštěvě zájmového kroužku je motivovala kamarádka/y nebo kamarád. Na rozdíl tomu jen 11 (24%) chlapců uvedlo, že ho motivoval kamarád/i nebo kamarádka k návštěvě zvoleného zájmového kroužku. I rodiče mají své nezastupitelné místo, neboť více jak 37% respondentů obou pohlaví uvedlo, že je motivovali rodiče pro zvolený zájmový kroužek. Součet absolutní četnosti v tabulce č. 6 není celkový počet respondentů a relativní četnost není 100%, neboť žáci ZŠ uvedli více možných odpovědí na tuto polouzavřenou otázku. Tato otázka se vztahuje k dílčímu cíli č. 3, k výzkumné otázce č. 3 a hypotéze č. 2.

Otázka č. 5: Kdo pořádá Tvůj zájmový kroužek/oddíl?

Graf 6. Realizátor zájmových kroužků.

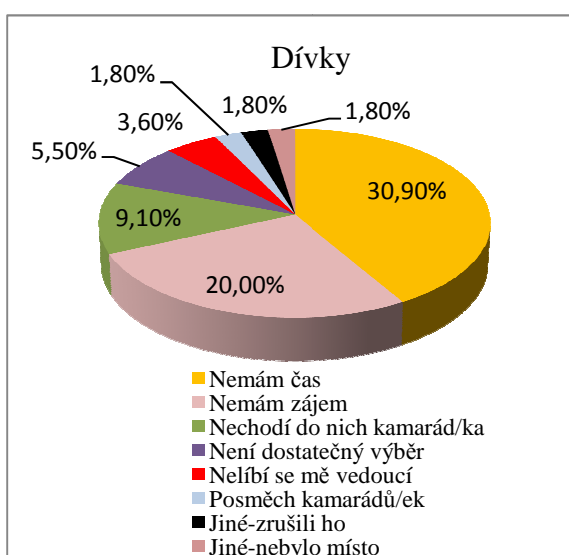
Tab. 7. Realizátor zájmových kroužků.

	počet	[%]
Škola	54	56,30
Obec/město	27	28,10
Jiné	33	34,40
Nevím	6	6,20

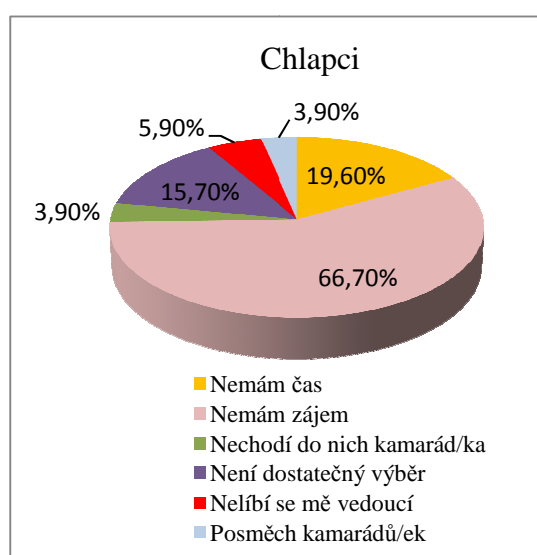
Z výše uvedené tabulky nám vyplývá, že více jak polovina 54 (56,30%) žáků 4. a 5. třídy ZŠ uvedlo, že zájmový kroužek organizuje škola. V 33 (34,40%) případech žáci uvedli, že jiné organizace nebo spolky realizují jejich zájmové kroužky a 27 (28,10%) žáků uvedl

jako realizátora kroužku obec/ město. Z celkového počtu 96 žáků 4. a 5. třídy ZŠ, kteří navštěvují zájmový kroužek jen 6 (6,20%) žáků nevědělo, kdo organizuje jejich zájmový kroužek. Ukazatele potvrzují, že je důležité, aby škola nabízela žákům plnohodnotné využití jejich volného času v odpovídajícím množství a typu zaměření pro jejich rozvoj a rozšíření zájmových aktivit správným směrem. Tato otázka se vztahuje k dílčímu cíli č. 3.

Otázka č. 6: Pokud nenavštěvuješ zájmový kroužek zaměřený na lidovou kulturu, jako je např. výtvarný, divadelní, keramický, starodávná řemesla, taneční, pěvecký, hra na hudební nástroj, jaké jsou důvody Tvého nezájmu?

Graf 7. Důvody nezájmu dívek o kroužek zaměřený na lidovou kulturu.

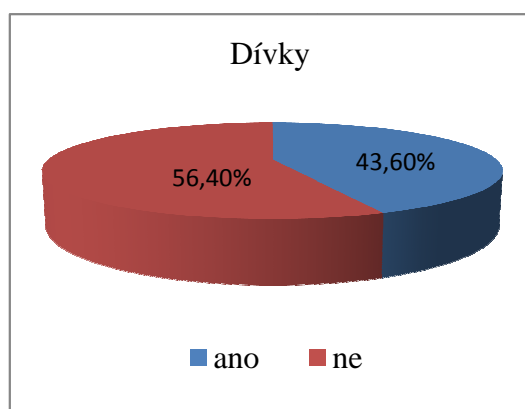
Graf 8. Důvody nezájmu chlapců o kroužek zaměřený na lidovou kulturu.

Tab. 8. Důvody nezájmu žáků ZŠ o kroužek zaměřený na lidovou kulturu.

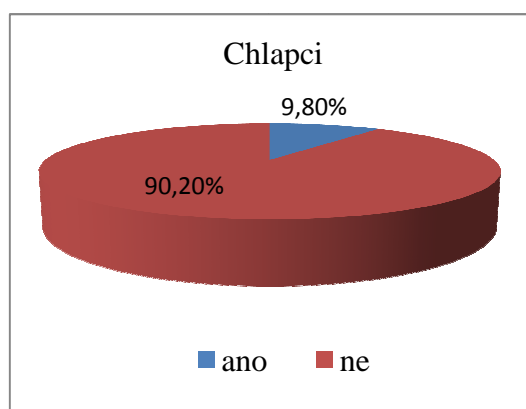
	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Nemám čas	17	30,90	10	19,60
Nemám zájem	11	20,00	34	66,70
Nechodí do nich kamarád/ka	5	9,10	2	3,90
Není dostatečný výběr	3	5,50	8	15,70
Nelíbí se mě vedoucí	2	3,60	3	5,90
Posměch kamarádů/ek	1	1,80	2	3,90
Jiné - kroužek zrušen	1	1,80	0	0,00
Jiné - nebylo místo	1	1,80	0	0,00

Výše uvedené výsledky výzkumu v tabulce č. 8 prezentují v 45 odpovědích žáků 4. a 5. třídy ZŠ nezájem o nový nebo další zájmový kroužek zaměřený na tradiční lidovou kulturu. V 27 případech uvedli, že nemají čas navštěvovat takový kroužek a 11 žáků odpovědělo, že není dostatečný výběr zájmového kroužku. Následně 7 žáků jako důvod, proč nenavštěvuje zájmový kroužek zaměřený na lidovou kulturu uvedlo, že do nich nechodí kamarád/ka a 5 žákům se nelíbí stávající vedoucí kroužku. Součet absolutní četnosti v tabulce č. 8 není celkový počet respondentů a relativní četnost není 100%, neboť ne všichni žáci 4. a 5. třídy ZŠ odpovídali na tuto otázku nebo uvedli více možných odpovědí na tuto polouzavřenou otázku. Tato otázka se vztahuje částečně k dílčím cílům č. 2,3 a k výzkumné otázce č. 3.

Otázka č. 7: Měl/a bys zájem o nový nebo další kroužek zaměřený na tradiční lidovou kulturu? (jako je například starodávná řemesla, taneční, pěvecký, divadelní, hudební, výtvarný a další)

Graf 9. Zájem dívek o nový kroužek zaměřený na lidovou kulturu.

Graf 10. Zájem chlapců o nový kroužek zaměřený na lidovou kulturu.

Tab. 9. Zájem žáků ZŠ o nový kroužek zaměřený na lidovou kulturu.

	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Ano	24	43,60	5	9,80
Ne	31	56,40	46	90,20
Σ	55	100	51	100

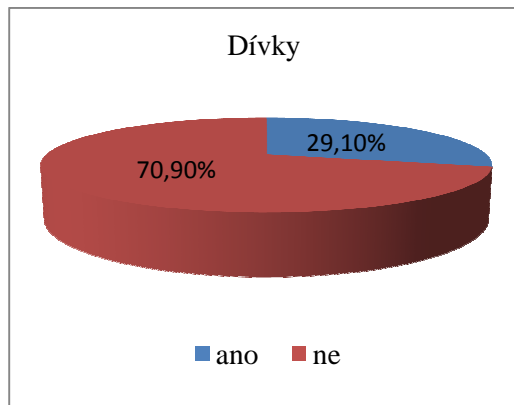
Následuje tabulka, která obsahuje čtyři kategorie nejfrekventovanějších odpovědí žáků 4. a 5. třídy ZŠ na dotaz , kdy v případě zájmu o nový nebo další kroužek zaměřený na lidovou kulturu měli specifikovat konkrétní zájmový kroužek, o který by měli případný zájem.

Tab. 10. Zaměření kroužku v případě zájmu žáků ZŠ o nový kroužek na tematiku lidové kultury.

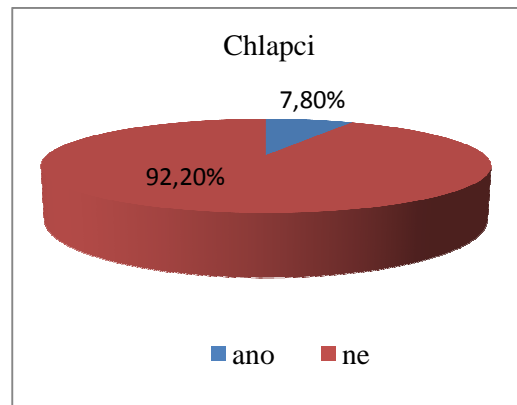
	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Řemesla	3	12,50	2	40,00
Keramika	9	37,50	1	20,00
Divadelní	13	54,20	0	0,00
Taneční, hudební	2	8,30	2	40,00

V rámci výzkumu jsme zjistili, že z celkového počtu 106 žáků 4. a 5. třídy ZŠ by mělo o nový kroužek zaměřený na tradiční lidovou kulturu 24 (43,60%) dívek a 5 (9,80%) chlapců. Dívky nejvíce uváděly v 13 případech kroužek divadelní, 9 dívek by mělo zájem o keramický kroužek, 3 starodávná řemesla a 2 taneční nebo hudební. Chlapci uvedli ve 2 případech kroužek starodávných řemesel včetně sedlářského a taneční či hudební. O keramický kroužek by měl zájem 1 chlapec. Tato otázka se vztahuje k dílčímu cíli č. 2 a k výzkumným otázkám č. 2 a 4.

Otázka č. 8: Motivovala Tě někdy televize, rádio, článek nebo video na internetu a v časopise k návštěvě nějaké kulturní akce s lidovými tradicemi, divadla nebo vyzkoušení nějakého zájmového kroužku s tematikou lidových tradic?

Graf 11. Vliv médií na zájem dívek o lidovou kulturu.

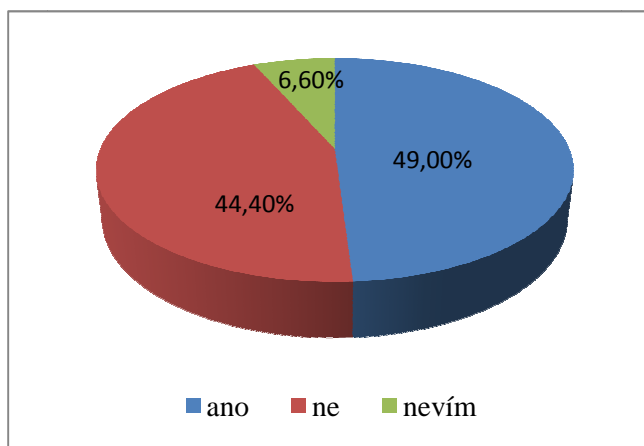
Graf 12. Vliv médií na zájem chlapců o lidovou kulturu.

Tab. 11. Vliv médií na zájem žáků ZŠ o lidovou kulturu.

	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Ano	16	29,10	4	7,80
Ne	39	70,90	47	92,20
Σ	55	100	51	100

Z výsledků výzkumu je patrné, že z celkového počtu 106 respondentů, pouze 20 (19%) žáků 4. a 5. třídy ZŠ bylo nějakým způsobem ovlivněno k návštěvě kulturní akce prostřednictvím médií. Detailněji respondenti uvedli, že je inspirovala TV a článek v novinách k návštěvě jarmarku, farmářských trhů, festivalu dechovky ve Zlíně a Jízdě králů ve Vlčnově. Tato otázka se vztahuje k dílčímu cíli č. 3 a zčásti k výzkumné otázce č. 3.

Otázka č. 9: Zajímají se Tvoji rodiče o tradiční lidovou kulturu? (například sledují programy zaměřené na lidovou kulturu, čtou knížky nebo články v novinách, na internetu, navštěvují festivaly dechové/cimbálové hudby a tance, divadelní a hudební festivaly, Vševalašský bál v Lukově, dny řemesel, jarmarky, muzeum a podobně)

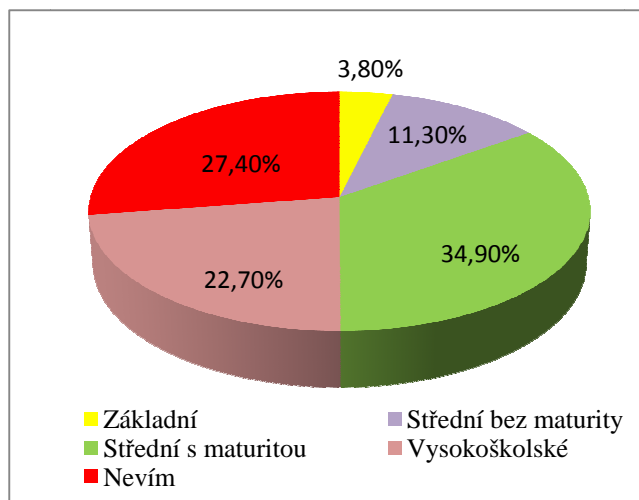
Graf 13. Zájem rodičů o lidovou kulturu.

Tab. 12. Zájem rodičů o lidovou kulturu.

	počet	[%]
Ano	52	49,00
Ne	47	44,40
Nevím	7	6,60
Σ	106	100

Z výsledků je patrná vyrovnanost v odpovědích žáků 4. a 5. třídy ZŠ o zájmu rodičů o tradiční lidovou kulturu, kdy 52 (49,00%) uvedlo, že se rodiče zajímají, 47 (44,40%) uvedlo, že se rodiče nezajímají o tradiční lidovou kulturu. Výsledky jsou také částečně zkresleny tím, že 7 (6,60%) žáků nevědělo, zda rodiče mají či nemají zájem o lidovou kulturu. Výsledky této otázky se proto nedají relevantně posuzovat, protože to může být jen objektivní domněnka dítěte, že se rodič zajímá či nezajímá o lidovou kulturu a realita může být odlišná. I tak je patřičné vědět, že děti se zajímají o rodiče a mají povědomí, čemu se rodiče věnují ve svém volném čase. Tato otázka se vztahuje k dílčím cílům č. 3, 4, k výzkumné otázce č. 3,9 a hypotéze č. 3.

Otázka č. 10: Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání Tvých rodičů?

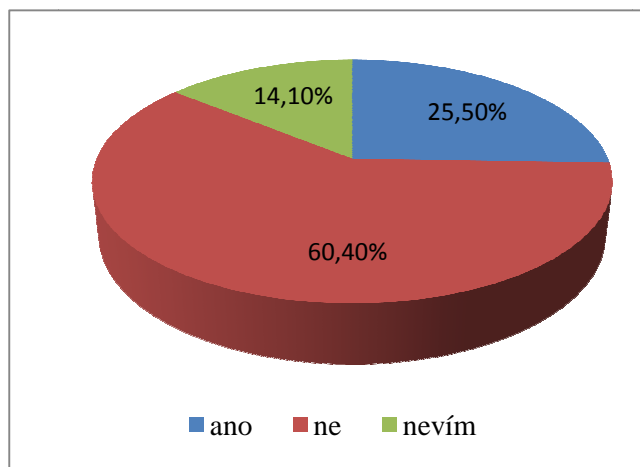
Graf 14. Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů.

Tab. 13. Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů.

	počet	[%]
Základní	4	3,80
Středoškolské bez maturity	12	11,30
Středoškolské s maturitou	37	34,90
Vysokoškolské	24	22,70
Nevím	29	27,40
Σ	106	100

Ze získaných dat uvedených v tabulce č. 13 je patrné, že z celkového počtu 106 respondentů, 29 (27%) žáků 4. a 5. třídy ZŠ nevědělo jaké mají rodiče vzdělání. Následně 37 (35%) žáků uvedlo vzdělání rodičů Středoškolské s maturitou, následuje 24 (23%) odpovědí, že rodiče mají Vysokoškolské vzdělání, 12 (11%) odpovědí Středoškolské bez maturity a 4 (4%) respondenti uvedli, že rodiče mají základní vzdělání. Tato otázka se vztahuje k dílčímu cíli č. 3 a k výzkumné otázce č. 7.

Otázka č. 11: Jsou nebo byli Tvoji rodiče členové nějakého lidového kroužku? (např. divadelní, hudební, taneční, pěvecký, řemeslný a podobně)

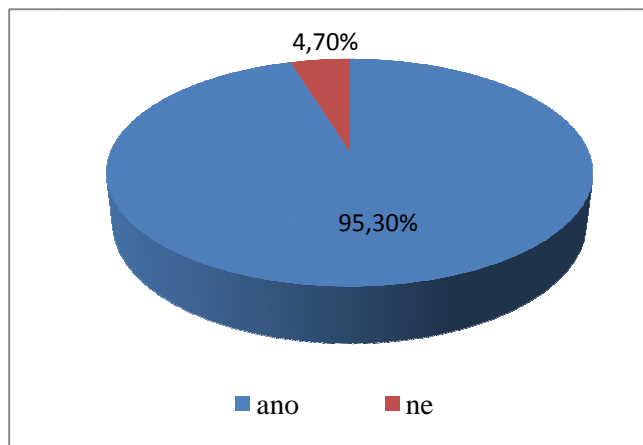
Graf 15. Členství rodičů v zájmovém kroužku zaměřeném na lidovou kulturu.

Tab. 14. Členství rodičů v zájmovém kroužku zaměřeném na lidovou kulturu.

	počet	[%]
Ano	27	25,50
Ne	64	60,40
Nevím	15	14,10
Σ	106	100

Na tuto otázku ze 106 žáků 4. a 5. třídy ZŠ nevědělo odpověď 15 (14,10%) respondentů, 27 (25,50%) žáků uvedlo, že rodiče byli nebo jsou členy zájmového kroužku zaměřeného na lidovou kulturu a 64 (60,40%) odpovědělo, že rodiče nejsou členy. Tato otázka se vztahuje k dílčím cílům č. 3, 4, částečně k výzkumné otázce č. 6 a hypotéze č. 3.

Otázka č. 12: Trávíš s rodiči část svého volného času? Pokud ano, označ prosím, co obvykle společně děláte.

Graf 16. Trávení volného času žáků ZŠ s rodiči.

Tab. 15. Trávení volného času žáků ZŠ s rodiči.

	počet	[%]
ano	101	95,30
ne	5	4,70
Σ	106	100

Tab. 16. Trávení volného času žáků ZŠ s rodiči.

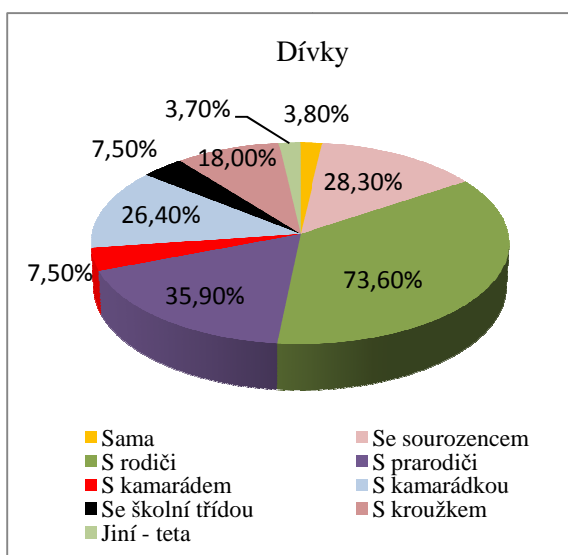
	Žáci 4. a 5. třídy ZŠ	
	počet	[%]
Sledujeme TV, DVD	64	63,40
Sportovní aktivity	57	56,40
Výlety – historické místa	43	42,60
Výlety – zábavné parky	77	76,20
Návštěva divadla, koncertu	42	41,60
Folklorní festivaly	9	8,90
Farmářské trhy, jarmarky	46	45,50
Práce doma, na zahradě	39	38,60
Jiné – návštěva babičky	3	3,00

Z výsledků výzkumu na otázku č. 12 vyplývá, že ze 106 žáků 4. a 5. třídy ZŠ tráví svůj volný čas s rodiči 101 (95,30%) dětí a pouze 5 (4,70%) žáků uvedlo, že s rodiči svůj volný čas netráví. Nejvíce četná aktivita s rodiči představuje v 77 (76%) odpovědích návštěvu zábavných parků jako je ZOO, Aquapark, Legoland. Druhou nejfrekventovanější aktivitou dětí s rodiči byly v 64 (64%) odpovědích žáků 4. a 5. třídy ZŠ sledování TV a DVD. Následně 57 (56%) žáků uvedlo, že svůj čas s rodiči věnují sportovním aktivitám. V 46 (46%) případech žáci 4. a 5. třídy ZŠ uvedli, že s rodiči chodí na farmářské trhy, jarmarky nebo dny řemesel. V 43 (42%) případech navštěvují historické místa, 42 (41,50%) žáků navštívilo s rodiči divadlo nebo koncert. Následně 39 (39%) žáků 4. a 5. třídy ZŠ uvedlo, že pomáhají rodičům doma, na zahradě nebo v lese, 9 (9%) žáků chodí s rodiči na folklorní festivaly a 3 (3%) žáci uvedli, že svůj volný čas s rodiči naplňují také návštěvou babičky. Součet absolutní četnosti v tabulce č. 16 není celkový počet respondentů na tuto otázku a relativní četnost není 100%, neboť všichni žáci 4. a 5. třídy ZŠ vybrali více možností na tuto polouzavřenou otázku. Tato otázka se vztahuje částečně k dílčím cílům č. 1, 2, 3 i 4 a k výzkumné otázce č. 5.

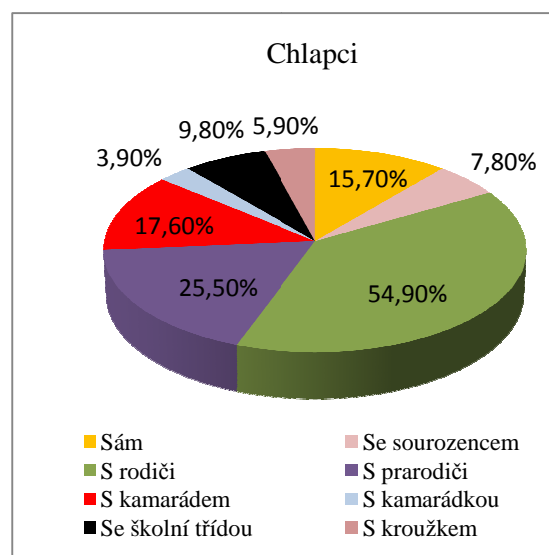
Otázka č. 13: Pokud chodíš na lidové akce, jako je například řemeslný jarmark, divadelní/folklórní festivaly a podobně, napiš prosím, s kým tam chodíš?

Tab. 17. Účast žáků ZŠ na lidových akcích.

	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Chodím	53	96,40	36	70,60
Nechodím	2	3,60	15	29,40
Σ	55	100	51	100

Graf 17. Doprovod dívek na lidové akce.

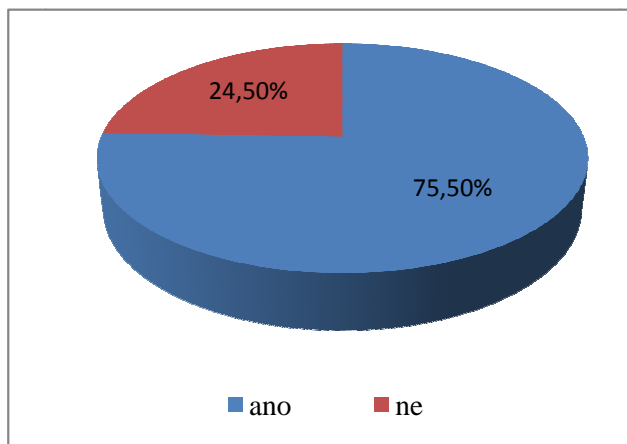
Graf 18. Doprovod chlapců na lidové akce.

Tab. 18. Doprovod žáků ZŠ na lidové akce.

	Dívky		Chlapci	
	počet	[%]	počet	[%]
Sám/a	2	3,80	8	22,20
Se sourozencem	15	28,30	4	11,10
S rodiči	39	73,60	28	77,80
S prarodiči	19	35,90	13	36,10
S kamarádem, kamarády	4	7,50	9	25,00
S kamarádkou, kamarádkami	14	26,40	2	5,60
Se školní třídou	4	7,50	5	13,90
S kroužkem/ oddílem	9	17,00	3	8,30
Jiní – teta	2	3,70	0	0,00

Z odpovědí na výzkumnou otázku č. 13 je viditelný rozdíl v odpovědích dívek a chlapců, kdy z celkového počtu 106 žáků 4. a 5. třídy ZŠ uvedlo 53 dívek, že chodí na lidové akce a nejčastěji s rodiči v 39 (73,60%) případech. Následné odpovědi dívek byly v četnosti: 19 (35,90%) s prarodiči, 18 (34,00%) s kamarádkou, kamarádkami nebo kamarádem, 15 (28,30%) se sourozencem, 9 (17,00%) se zájmovým kroužkem, oddílem, 4 (7,50%) se školní třídou, 2 (3,70%) sama a s tetou. Na rozdíl tomu 15 chlapců uvedlo, že nechodí na žádné akce se zaměřením na lidovou kulturu a 36 chlapců uvedlo, že navštívilo takovou akci a také shodně s dívkami uvedli, že nejvíce na tyto akce chodí s rodiči a to v 28 (77,80%) odpovědích. Doprovod prarodiči uvedlo 13 (36,10%) chlapců a 11 (30,50%) odpovědělo, že na takové akce chodí s kamarádem, kamarády nebo kamarádkou. Následné odpovědi chlapců byly v četnosti: 8 (22,20%) sám, 5 (13,90%) se školní třídou, 4 (11,10%) se sourozencem a 3 (8,30%) se zájmovým kroužkem nebo oddílem. Součet absolutní četnosti v tabulce č. 18 není celkový počet respondentů na tuto otázku a relativní četnost není 100%, neboť žáci 4. a 5. třídy ZŠ vybrali více možností na tuto polouzavřenou otázku. Tato otázka se vztahuje částečně k dílčím cílům č. 1, 2, 3 i 4 a k výzkumným otázkám č. 2, 4 a 5.

Otázka č. 14: Víš, jaké se pořádají kulturní akce v místě Tvého bydliště a blízkém okolí?

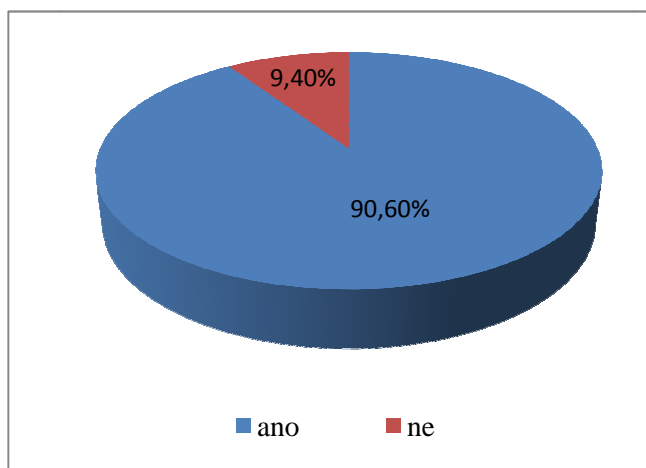
Graf 19. Přehled žáků ZŠ o kulturních akcích v místě bydliště a blízkém okolí.

Tab. 19. Přehled žáků ZŠ o kulturních akcích v místě bydliště a blízkém okolí.

	počet	[%]
Ano	80	75,50
Ne	26	24,50
Σ	106	100

Z celkového počtu 106 žáků 4. a 5. třídy ZŠ má 80 (75,50%) žáků přehled o kulturních akcích v místě bydliště a blízkém okolí a jen 26 (24,50%) žáků uvedlo, že přehled nemá. Tato otázka se vztahuje částečně k dílčímu cíli č. 2.

Otázka č. 15: Navštívil/a jsi nějaké významné kulturní místo nebo památku? (například muzeum Východní Moravy, muzeum obuvi, skanzen v Rožnově pod Radhoštěm a další)

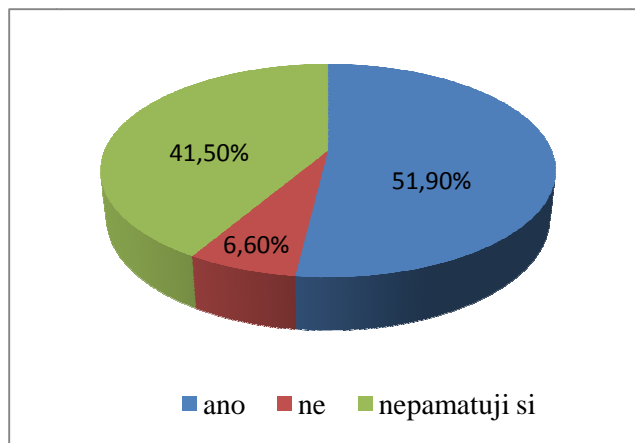
Graf 20. Návštěva kulturních míst žáky ZŠ.

Tab. 20. Návštěva kulturních míst žáky ZŠ.

	počet	[%]
Ano	96	90,60
Ne	10	9,40
Σ	106	100

Výsledky výzkumu jednoznačně ukazují, že převážná část, a to 96 (90,60%) žáků 4. a 5. třídy ZŠ navštívila kulturní místo nebo památku a pouze 10 (9,40%) uvedlo, že žádnou památku nenavštívili. Tak vysoký počet je možno zdůvodnit především organizovanými školními výlety, kdy respondenti v debatě uváděli školní výlety hlavně do přírodního Skanzenu v Rožnově pod Radhoštěm, Pivečkova lesoparku ve Slavičíně nebo do Slovác-kého muzea v Uherském Hradišti.

Otázka č. 16: Učil/a jsi se ve škole o lidové kultuře, folkloru, tradicích, řemeslech, Valašsku?

Graf 21. Znalost pojmů lidová kultura.

Tab. 21. Znalost pojmů lidová kultura

	počet	[%]
Ano	55	51,90
Ne	7	6,60
Nepamatuji si	44	41,50
Σ	106	100

Výsledky výzkumu v tabulce č. 21 prezentují znalosti žáků 4. a 5. třídy ZŠ, kdy pouze 55 (51,90%) žáků uvedlo, že se učili o pojmech lidová kultura, folklor, tradice, řemesla nebo Valašsku. Dále 7 (6,60%) žáků uvedlo, že se neučili tyto pojmy a 44 (41,50%) žáků si nepamatuje, zda se o těchto pojmech učili, i když v předmětu Vlastivěda RVP (2007) jsou tematické okruhy: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás a Lidé a čas, kde se všechny dotazované pojmy vyskytují. Tato otázka se vztahuje částečně k dílčímu cíli č. 2.

H_0 Zájmovým aktivitám zaměřeným na tradiční lidovou kulturu se věnují stejně dívky i chlapci.

H_A Zájmovým aktivitám zaměřeným na tradiční lidovou kulturu se věnují více dívky než chlapci.

Tab. 22. Čtyřpolní tabulka zájmu o tradiční lidovou kulturu dle pohlaví.

	Aktivity zaměřené na lidovou kulturu	Aktivity bez zaměření na lidovou kulturu	Σ
Dívky	43	8	51
Chlapci	14	31	45
Σ	57	39	96

Ověření hypotéz:

Z výsledků zjišťujeme, že vypočítaná hodnota $\chi^2 = 28,053$ je větší než hodnota kritická $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$. Alternativní hypotéza, že existují statisticky významné rozdíly mezi pohlavím pro zaměření zájmových aktivit na tradiční lidovou kulturu se potvrdila, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní. Zájmovým aktivitám zaměřeným na tradiční lidovou kulturu se věnují více dívky než chlapci.

H_0 Zájem chlapců i dívek o tradiční lidovou kulturu je stejně ovlivněn kamarády.

H_A Zájem chlapců o tradiční lidovou kulturu je méně ovlivněn kamarády než zájem dívek.

Tab. 23. Čtyřpolní tabulka vlivu kamarádů na zájem o tradiční lidovou kulturu dle pohlaví.

	Motivace kamarády k výběru zájm. kroužku	Bez motivace kamarádů pro výběr zájm. kroužku	Σ
Dívky	21	22	43
Chlapci	4	10	14
Σ	25	32	57

Ověření hypotéz:

Z výsledků zjišťujeme, že vypočítaná hodnota $x^2 = 1,761$ je menší než hodnota kritická $x^2_{0,01}(1) = 6,635$. Alternativní hypotéza, že existují statisticky významné rozdíly mezi vlivem kamarádů na zájem chlapců a dívek o aktivity zaměřené na tradiční lidovou kulturu se nepotvrdila, proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní. Zájem chlapců i dívek o tradiční lidovou kulturu je stejně ovlivněn kamarády.

H_0 Děti rodičů s aktivitami zaměřenými na tradiční lidovou kulturu mají o tradiční lidovou kulturu stejný zájem jako děti rodičů, kteří nemají své aktivity zaměřeny na tradiční lidovou kulturu.

H_A Děti rodičů s aktivitami zaměřenými na tradiční lidovou kulturu mají o tradiční lidovou kulturu větší zájem než děti rodičů, kteří nemají své aktivity zaměřeny na tradiční lidovou kulturu

Tab. 24. Čtyřpolní tabulka vlivu zájmu rodičů o lidovou kulturu na zájem dětí o lidovou kulturu.

	Rodiče s aktivitami zaměřenými na lid. kulturu	Rodiče bez aktivit zaměřených na lid. kulturu	Σ
Zájem dětí o lidovou kulturu	35	34	69
Nezájem dětí o lidovou kulturu	17	13	30
Σ	52	47	99

Ověření hypotéz:

Z výsledků zjišťujeme, že vypočítaná hodnota $x^2 = 0,296$ je menší než hodnota kritická $x^2_{0,01}(1) = 6,635$. Hypotéza, že existují statisticky významné rozdíly mezi zájmem dětí o tradiční lidovou kulturu jejichž rodiče mají aktivity zaměřené na tradiční lidovou kulturu a zájmem dětí, jejichž rodiče nemají aktivity zaměřeny na tradiční lidovou kulturu se nepotvrdila, proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme hypotézu alternativní. Děti rodičů s aktivitami zaměřenými na tradiční lidovou kulturu mají o tradiční lidovou kulturu stejný zájem jako děti rodičů, kteří nemají své aktivity zaměřeny na tradiční lidovou kulturu.

6.2. Shrnutí výsledků výzkumu

Na začátku výzkumu byl formulován výzkumný problém, od kterého se odvíjel cíl výzkumu a jeho dílčí cíle. Diplomová práce se zaměřila na faktory ovlivňující zájem žáků ZŠ o tradiční lidovou kulturu s cílem zmapovat a analyzovat tyto faktory. Výzkumný soubor tvořilo 106 žáků 4. a 5. třídy ZŠ v Mikroregionu Slušovicko. Výzkum byl kvantitativní pomocí výzkumného dotazníku. Výsledky jsou interpretovány v grafech, tabulkách a slovním komentářem. Hypotézy jsou ověřeny testem dobré schody pro čtyřpolní tabulku. Na základě výsledků je přijata nebo odmítnuta nulová nebo alternativní hypotéza.

Výzkumný problém:

Jaké faktory ovlivňují zájem žáků 4. a 5. třídy ZŠ v Mikroregionu Slušovicko o tradiční lidovou kulturu.

Výsledky výzkumu ukázaly, že zájem o tradiční lidovou kulturu je nejvíc ovlivněn rodiči, trávením volného času s rodiči a kamarády žáků. Vycházíme z údajů, kdy 52% respondentů (50 ze 106 respondentů)

Dílčí cíle výzkumu:

1. Zmapovat volnočasové aktivity žáků 4. a 5. třídy ZŠ
2. Zmapovat zájem žáků 4. a 5. třídy ZŠ o volnočasové aktivity s tematikou tradiční lidové kultury.
3. Analyzovat faktory ovlivňující zájem žáků 4. a 5. třídy ZŠ o tradiční lidovou kulturu.
4. Zmapovat zájmovou činnost rodičů a způsob trávení volného času rodičů a jejich dětí.

VÝZKUMNÉ OTÁZKY

VO1 Jaké jsou volnočasové aktivity žáků 4. a 5. třídy ZŠ?

Na základě výzkumu jsme zjistili, že žáci 4. a 5. třídy ZŠ ve svém volném čase 70 (66%) respondentů upřednostňuje pohybové aktivity, 63 (60%) poslech hudby, 56 (53%) hraní her a dívání na TV/DVD, 48 (45%) respondentů se zálibou kreslí, 46 (43%) respondentů uvedlo, že pomáhají v domácnosti, na zahradě nebo v lese. Dále následovaly aktivity s menší frekvencí než 40% z celkového množství a lze je seřadit následovně dle největší četnosti – 34 respondentů uvedlo tanec (hlavně u děvčat v 31 (56%) případech a u chlapců jen ve 3 (6%)), 42 čtení, 36 cestování s rodiči, 23 zpěv, 21 hra na hudební nástroj, 11 hraní na počítači a 4 respondenti uvedli procházky s pejskem a 4 uvedli, že ve svém volném čase nedělají nic. Zájem sportovních aktivit se také hlavně u chlapců projevil v zaměření volno-

časových kroužků, kdy 32 (63%) uvedlo sportovní kroužek se zaměřením na florbal, fotbal, hokej, tenis, plavání a ragby. Děvčata uvedla sportovní kroužek v 30 (59%) případech, a to se zaměřením házenou, florbal, plavání, krasobruslení a moderní tanec, jako je zumba, hip-hop, street dance. U děvčat na druhém místě v počtu respondentů 30 (59%) se umístil zájmový kroužek keramický a výtvarný. Je povzbuzující, že 11 (25%) chlapců uvedlo rovněž jako druhý nejvíce frekventovaný zájmový kroužek keramický a výtvarný. Dále pak respondenti uváděli zájmové kroužky se zaměřením na hru na hudební nástroj, lidový tanec, skaut, hasičský, náboženství a divadelní. Při zhlédnutí nabídky zájmových kroužků jednotlivých ZŠ a výsledky výzkumu nás utvrzují v tom, že žáci nabídku zájmových kroužků hojně využívají, proto vhodná nabídka dalších zájmových kroužků zaměřených na tradiční lidovou kulturu by se jistě setkala se zájmem.

VO2 Mají žáci 4. a 5. třídy ZŠ zájem o volnočasové aktivity s tematikou tradiční lidové kultury?

Výzkum potvrdil, že 57 žáků 4. a 5. třídy ZŠ mají zájmový kroužek také zaměřen na tematiku tradiční lidové kultury, mezi které můžeme zahrnout kroužek keramický, výtvarný, dramatický, divadelní, lidové tance a hra na hudební nástroj v ZUŠ, která zajišťuje tento kroužek v každé zkoumané ZŠ. Zájem žáci v 29 (27%) případech projeví o nový nebo další kroužek, jako je divadelní, keramický, starodávne řemesla a hudební. Účast v kroužcích a další zájem o nové kroužky se zaměřením na lidovou kulturu je velmi důležitý. Například divadelnictví v Mikroregionu Slušovicko patří k úspěšně rozvinutým formám prezentace kultury a udržení její kontinuity. Zájem dětí je zapotřebí stále sledovat, podchylovat a podporovat. Již z dalších výsledků výzkumu je možno zaznamenat, že žáci by měli zájem o nové kroužky. Jen je důležité podchytit tento zájem vhodnou motivací, příkladem a hlavně nabídkou možného zapojení do zájmového kroužku. Například uvést divadelním představením přímo v prostorách školy nebo návštěvou ochotnického divadla Hvozdná či Vizovice, které pořádají i workshopy, do kterých se děti mohou samy aktivně zapojit. Také návštěva představení Městského divadla Zlín by mohla být inspirující. Dobrým příkladem může být ZŠ Slušovice, která v roce 2006 měla úspěšný projekt Valašské království, aneb poznáváme náš kraj, tradice a kulturu. Projektu se účastnili žáci 2. stupně, kteří měli možnost poznat místní kraj a účastnit se exkurzí, v dílnách vytvářeli produkty, které následně vystavovali ve škole, na kabelové televizi, webových stránkách školy a místních novinách. Taková akce by byla jistě přínosná znovu opakovat a zařadit do ní i nižší ročníky.

VO3 Které faktory nejvíce ovlivní žáky 4. a 5. třídy ZŠ při výběru volnočasových aktivit?

Z výzkumu je patrné, že nejvíce výběr volnočasových aktivit je ovlivněn samostatným rozhodnutím žáka, následně rodiči, kamarády. Až 73 (72%) žáků se samo rozhodlo navštěvovat vybraný zájmový kroužek. Rodiče motivovali 36 (36%) žáků 4. a 5. třídy ZŠ k výběru zájmového kroužku. Jak již bylo mnohokrát zde zdůrazněno, rodiče považujeme na nejdůležitější faktor formující osobnost svých dětí, proto sami rodiče i pedagogičtí pracovníci by se měli snažit o dobrou vzájemnou komunikaci a stimulaci žáků k aktivnímu využívání volného času.

Další výsledky jsou vcelku vyrovnané a v malé četnosti odpovědí. Za povšimnutí stojí výsledek u děvčat, kdy 23 (45%) uvedlo, že byly motivovány kamarádkou, kamarádkami nebo kamarádem. Pro porovnání uvádíme, že vliv kamarádů pro výběr zájmového kroužku byl u chlapců jen v 9 (20%) případech. Dle výsledků výzkumu 54 (56,30%) žáků 4. a 5. třídy ZŠ uvedlo, že jejich kroužek pořádá škola. Z toho lze také odvodit, že v takové míře, a to 73 žáků odpovědělo, že se sami rozhodli navštěvovat zájmový kroužek, protože měli ze své školy dostupné informace o nabídce a možnostech zájmových kroužků, které škola sama realizuje. Proto školu považujeme za jeden z výrazných faktorů ovlivňující zájem žáků 4. a 5. třídy ZŠ o tradiční lidovou kulturu a doporučujeme se kontinuálně věnovat této tematice a začleňovat více kroužků s tematikou tradiční lidové kultury nebo do stávajících kroužků vhodně přidat tematické bloky se zaměřením na lidovou kulturu.

Velmi nízké zastoupení mají v tomto výzkumu média, kdy z celkového počtu 106 žáků uvedlo jen 5 žáků, že je motivovala TV, článek v novinách nebo internetu k účasti ve zvoleném zájmovém kroužku a jen 20 žáků uvedlo, že je motivovala média k vyzkoušení nové aktivity nebo návštěvě kulturní akce. Je tedy patrné, že žáci informace týkající se tradiční lidové kultury v médiích často nevnímají. Může to být i zapříčiněno tím, že se žáci zaměřují jen na dětské pořady a periodika, kde zmínky o lidové kultuře jsou, ale ne tak často a v takové intenzitě. Doporučili bychom místním organizacím vydávající lokální zpravodaj pro každé město a obec, aby se více zaměřily více na dětského čtenáře a přizpůsobily grafiku i prezentaci bohatých kulturních akcí v regionu právě dětem, aby je mohly zaregistrovat samy. Lokální zpravodaje jsou distribuovány do každé domácnosti a děti jsou zvědavé, proto se domníváme, že nahlédnou do takového periodika, ale pokud je na první pohled nezaujme vhodný článek doplněný barevnými fotkami, pak ztrácí zájem a dál se o obsah

nezajímají. V městě Slušovice je také kabelová televize, která by byla vhodná pro medializaci tradiční lidové kultury.

VO4 Mají dívky a chlapci stejný zájem o aktivity zaměřené na tradiční lidovou kulturu?

Z výsledků výzkumu je patrné, že zájem o tradiční lidovou kulturu není stejný u dívek a chlapců. Dívky uvedly v 43 (84%) nejmeně jeden kroužek se zaměřením na lidovou kulturu, v některých případech uvedly i 2 kroužky, jako je výtvarný a lidový tanec nebo keramický a hra na hudební nástroj. Rovněž 24 (44%) dívek uvedlo, že by měly zájem o nový nebo další zájmový kroužek se zaměřením na tradiční lidovou kulturu. Na rozdíl tomu chlapci uvedli jen v 14 (31%) případech, že zájmový kroužek je zaměřen na tradiční lidovou kulturu a jen 5 (10%) chlapců by mělo zájem o nový nebo další kroužek zaměřený na tradiční lidovou kulturu. Tyto výsledky mohou částečně poukazovat na to, že chlapci ve středním školním věku již více vnímají genderové rozdíly a zájmové kroužky zaměřené na tradiční lidovou kulturu vnímají jako něco pro holky. Proto je důležité, aby byla správná prezentace tanečních a hudebních lidových kroužků, kde mnohdy je větší zastoupení dívek, ale rozhodně to nelze považovat, za něho pro dívky a za něho zženštilého. Část chlapců při vyplňování výzkumných dotazníků se také zmínila, že nezvolili zájmový kroužek se zaměřením na tradiční lidovou kulturu z důvodu posměchu kamarádů a neshody s vedoucím kroužku. V písemných výsledcích tento ukazatel nebyl nijak významný, ale při rozhovorech v jednotlivých třídách tento názor zazněl dost často. Doporučovali bychom zvážit způsob prezentace jednotlivých kroužků, uvést mužské příklady, které by mohly být pro chlapce vzorem. Ať již uvede příklad populárního zpěváka, herce nebo sportovce, který dříve či doposud se angažuje v zájmovém kroužku se zaměřením na tradiční lidovou kulturu.

VO5 Tráví svůj volný čas žáci 4. a 5. třídy ZŠ se svými rodiči a jakými aktivitami jej vyplňují?

Výzkum verifikoval, že 101 (95%) respondentů tráví svůj volný čas s rodiči. Nejvíce frekventovaná aktivita dle respondentů byla v 77 (76%) případech návštěva zábavných parků jako je ZOO, Aquapark, Legoland. Druhou nejfrekventovanější aktivitou byly v 64 (64%) případech sledování TV a DVD. Dále 57 (56%) respondentů uvedlo, že svůj čas s rodiči věnují sportovním aktivitám. V 46 (46%) případech žáci 4. a 5. třídy ZŠ uvedli, že s rodiči chodí na farmářské trhy, jarmarky nebo dny řemesel. V 43 (42%) případech navštěvují historická místa. Ostatní výsledky pod 40% dle největší četnosti lze seřadit na návštěvy

divadla a koncertů, v 39 (39%) případech uvedli žáci 4. a 5. třídy ZŠ, že pomáhají rodičům doma, na zahradě nebo v lese. Poslední příčky dle četnosti odpovědí obsadily návštěva folklorních festivalů a návštěva babičky. Je však velmi pozitivní, že většina dětí tráví svůj volný čas s rodiči a vyplňuje ho velmi různorodými aktivitami. Považujeme za podstatné, že si rodiče uvědomují, že je důležité trávit s dětmi čas, hovořit s nimi a naslouchat, protože je i nadále mnoho rodičů, kteří nepovažují plnohodnotné využití volného času v zájmových organizacích za důležité.

VO6 Ovlivní zájem rodičů o tradiční lidovou kulturu také zaměření volnočasových aktivit jejich dětí?

Dle zjištěných dat a přijetí nulové hypotézy, že děti rodičů s aktivitami zaměřenými na tradiční lidovou kulturu mají o tradiční lidovou kulturu stejný zájem jako děti rodičů, kteří nemají své aktivity zaměřeny na tradiční lidovou kulturu, lze konstatovat, že zájem rodičů o tradiční lidovou kulturu nemá vliv na zaměření volnočasových aktivit jejich dětí. I když se nepotvrdil přímý vliv rodičů na zaměření volnočasových aktivit dětí, rodiče jsou nejdůležitější součástí rodiny a děti, hlavně v mladším věku se dle nich identifikují, a proto na jedince má jednoznačně vliv vztah rodičů k lidové kultuře, postoj rodiny k tradicím, čtení knih dětem nebo účast na kulturních akcích. Především účast na pořádaných akcích v místě bydliště a blízkém okolí má také vliv na vytvoření pozitivního vztahu k místu bydliště a komunitě, které jsou žáci 4. a 5. třídy ZŠ součástí, ve které vyrůstají a jednou budou oni tím formujícím a směr rozvoje určujícím prvkem komunity.

VO7 Má vliv vysokoškolské vzdělání rodičů na zájem jejich dětí o tradiční lidovou kulturu?

Získaná data ukázaly, že z celkového počtu 106 respondentů, 29 (27%) žáků 4. a 5. třídy ZŠ nevědělo jaké mají rodiče vzdělání, proto nelze na tuto výzkumnou otázku relevantně odpovědět a data jsou zkreslena. Nicméně pokud vycházíme z údajů 68 respondentů, nejvíce uvedli v 37 (35%) odpovědích vzdělání rodičů Středoškolské s maturitou, následovalo 12 (11%) odpovědí Středoškolské bez maturity a 4 (4%) respondenti uvedli, že rodiče mají základní vzdělání. Vysokoškolské vzdělání rodičů uvedlo 24 (23%) respondentů a z nich navštěvuje 12 dětí zájmový kroužek zaměřený na tradiční lidovou kulturu. Dle dosažených výsledků výzkumu vzdělání rodičů nemá přímý vliv na zájem dětí o tradiční lidovou kulturu. Naše přesvědčení dle rozličných výzkumů na téma vzdělání rodičů a vzdělanostní aspirace žáků a zájmová orientace i nadále přetrvává v tom, že na jedince má vliv

vzdělání rodinných příslušníků, vzdělávací zdroje rodiny, postoj rodiny ke škole a komunitě, a také význam, který rodiče přikládají vysokoškolskému vzdělání.

HYPOTÉZY

Alternativní hypotéza, že existují statisticky významné rozdíly mezi pohlavím pro zaměření zájmových aktivit na tradiční lidovou kulturu se potvrdila. Zájmovým aktivitám zaměřeným na tradiční lidovou kulturu se věnují více dívky než chlapci.

Alternativní hypotéza, že existují statisticky významné rozdíly mezi vlivem kamarádů na zájem chlapců a dívek o aktivity zaměřené na tradiční lidovou kulturu se nepotvrdila, proto jsme přijali nulovou hypotézu. Zájem chlapců i dívek o tradiční lidovou kulturu je stejně ovlivněn kamarády.

Alternativní hypotéza, že existují statisticky významné rozdíly mezi zájmem dětí o tradiční lidovou kulturu, jejichž rodiče mají aktivity zaměřené na tradiční lidovou kulturu a zájmem dětí, jejichž rodiče nemají aktivity zaměřeny na tradiční lidovou kulturu se nepotvrdila, proto jsme přijali nulovou hypotézu. Děti rodičů s aktivitami zaměřenými na tradiční lidovou kulturu mají o tradiční lidovou kulturu stejný zájem jako děti rodičů, kteří nemají své aktivity zaměřeny na tradiční lidovou kulturu. Výsledky jsou částečně zkresleny tím, že 7 žáků 4. a 5. třídy ZŠ nevědělo, zda rodiče zajímá lidová kultura, rovněž 15 žáků 4. a 5. třídy ZŠ neznalo odpověď na otázku zjišťující členství rodičů v zájmových kroužcích s tematikou lidové kultury.

ZÁVĚR

Je důležité vytvářet podmínky pro udržení a rozvoj lidových tradic. Posilování motivace dětí v zájmových organizacích zaměřených na tradiční lidovou kulturu. V dnešní multikulturní společnosti je důležité akceptovat odlišné kultury a jejich specifickou tradiční lidovou kulturu, ale také podporovat zájem, vnitřní hrdost snahu o zachování odkazů vlastních předků, které je nezbytné uchovávat a rozvíjet pro budoucí generace. Být hrdý na svoji zemi a rodný kraj je také významné i z psychického hlediska, neboť se posiluje sebevědomí každého z nás a také vnitřní pocit jistoty, spokojenosti v životě a celkové psychohygieny. Volnočasové aktivity považujeme za jeden z pilířů formující komplexní rozvoj osobnosti jedince v oblasti kreativní, emocionální, kognitivní a senzomotorické. Účast v zájmových organizacích přináší dobrý pocit ze seberealizace, nové zkušenosti, nové dovednosti, seznámení se zajímavými lidmi, kontinuální sebevzdělávání a uspokojování sociálních. Ukazuje se, že udržení a vývoj konkrétních lidových tradic vždy převážně závisí na mnoha faktorech a nedá se zobecňovat. Síla tradic a folkloru je v určitých regionech různě provázaná a záleží na společenských podmínkách, geografickém prostředí, ale také na jednotlivých osobnostech daných lokalit. Bez výrazných osobností a jejich úsilí by se jistě nezachovalo tolik písemných a hmotných památek, které ovlivňují další osobnosti k pokračování. Pro výchovu a motivaci dětí jsou důležité vzory z minulosti i současnosti. Nejsou to jen osobnosti, ale hlavně rodina ovlivňuje utváření hodnot a postojů vůči kultuře a vztah k jejím jednotlivým formám, které mohou být součástí každodenního života. Úspěšnost mezigeneračního ovlivňování ovšem záleží také na rodinných vztazích. Rodiče a blízcí členové rodiny jsou těmi prvními, se kterými se dítě identifikuje, proto je především na rodičích, aby zachovali kontinuitu tradiční lidové kultury a vedli děti k lásce a respektu ke všem formám tradiční lidové kultury.

Tato práce se zaměřila na Mikroregion Slušovicko, který je svazkem 11 obcí Zlínského kraje, které se čím dál více podílejí o uchování a rozvoj tradiční lidové kultury a cílem výzkumu bylo zjistit, zda a jak žáci ZŠ vnímají tradiční lidovou kulturu v regionu. Výsledky nám ukázaly, že žáci mají zájem o tradiční lidovou kulturu, ale je potřeba je stále motivovat a podporovat tento zájem. Zejména početná účast v keramickém a výtvarném zájmovém kroužku tento zájem potvrzuje. Přínosné pro podporu zájmu dětí o tradiční lidovou kulturu jsou vzdělávacími programy, které v Mikroregionu Slušovicko připravují různé organizace. Výchovně-vzdělávací programy pokládám za velmi vhodné zvláště proto, že se

jedná o zkušené, odborné a vhodné podání problematiky, kdy se děti učí kulturou a nikoliv o kultuře.

Přínos výsledků výzkumu spatřuji také v dalším zmapování zájmů současných dětí a faktorů, které tyto zájmy ovlivňují. Získané informace mohou být využity samotnými základními školami, zájmovými organizacemi v regionu pro případné rozšíření nabídky volnočasových aktivit o kroužky řemeslné, divadelní nebo taneční, o které žáci projeví zájem. Jistě tento zájem plyne i z toho, že Mikroregion Slušovicko se v posledních letech vzrostla podpora lidových tradic a řemesel formou řemeslných dnů v rámci farmářských, velikonočních a vánočních jarmarků nebo významnou akcí Obnova tradic košíkářského řemesla v Ostratě pod záštitou hejtmana Zlínského kraje MVDr. Stanislava Mišáka. Na všech těchto akcích jsou dílny, kde si každý může vyzkoušet rozdílná řemesla, vidět zručnost kovářů, košíkářů, dráteníků, sedlářů nebo i prezentaci mladých včelařů. Na akcích vystupují různé dětské folklorní taneční i hudební soubory. Část výstupu výzkumu by mohlo být také publikováno v regionálních periodikách a v kabelové televizi pro širší veřejnost a její informovanost o významu správného využití volného času, a rovněž pro přehled o bohaté nabídce folklorních souborů ve Zlínském kraji a prospěšnosti zachování tradiční lidové kultury i pro další generace. Domníváme se, že další mapování zájmové orientace žáků ZŠ je přínosné. Především detailnější kvalitativní výzkum v jednotlivých školách by napomohl podrobněji zmapovat konkrétní zájem žáků všech věkových kategorií o tradiční lidovou kulturu a zacílit tak další vhodnou nabídku volnočasových aktivit. I když výzkum se týkal pouze Mikroregionu Slušovicko považujeme ho za přínosný, neboť každý region má rozdílné aktivity a zaměření, dle demografických, ekonomických i politických faktorů, proto celonárodní výzkumy faktorů ovlivňující zájem žáků ZŠ o tradiční lidovou kulturu by mohl být považován částečně za zkreslený. Předložená práce je jedním ze střípků metodologických výzkumů, které vedou k poznání člověka, kultury a pochopení všech společenských kontinuit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BROUČEK, Stanislav a Richard JEŘÁBEK (red.) *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 2. svazek*. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1712-1.
- [2] CELÁ, Jarmila. *Kapitoly z teorie výchovy*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Zlín 2003. ISBN 80-7318-504-0.
- [3] GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-124-4.
- [4] HÁJEK, Bedřich. Zájmová činnost. *In Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [5] HÁJEK, Bedřich a Břetislav HOFBAUER, PÁVKOVÁ, Jiřina., *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [6] HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí. Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Portál, Praha 2009. ISBN 978-80-7367-628-5.
- [7] HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- [8] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [9] JANČÁŘ, Josef a kol. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: ÚLK a Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2000. ISBN 80-86156-31-1 (ÚLK), ISBN 80-7275-005-4.
- [10] KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Dotisk 1. vyd. Z r. 1996. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 80-7076-669-8.
- [11] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [12] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ et al. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- [13] LACINOVÁ, Lenka a Petra ŠKRDÍKOVÁ. *Dost dobří rodiče aneb Drobné chyby ve výchově dovoleny*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-442-7.

- [14] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*, 3.vydání. Grada, Praha 1998. ISBN 80-7169-195-X.
- [15] MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-494-X.
- [16] MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla. Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1056-6.
- [17] *Mikroregion Slušovicko*. [online].©2008 [cit. 2012-12-28].Dostupný z WWW <http://www.mikroregion-slusovicko.cz>.
- [18] MINISTERSTVO KULTURY ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu*. Praha: Ministerstvo kultury ČR, 2003, ISBN 80-86310-39-6.
- [19] MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
- [20] PATOČKA, Jiří a Eva HEŘMANOVÁ. *Lokální a regionální kultura v České republice. Kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*. Praha: Aspi, 2008. ISBN 978-80-7357-347-8.
- [21] PÁVKOVÁ, Jiřina. *Psychologické aspekty výchovy ve volném čase*. In *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [22] PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6
- [23] PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru 2*. 2.vyd. Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7178-944-5.
- [24] PRŮCHA, J., E. WALTEROWÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Nové, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-6.
- [25] STOJAR, Pavel. *Koncepce rozvoje místní kultury ve Zlínském kraji na léta 2009-2013*. [online]. ©2008 [cit.2011-10-07]. Dostupný z WWW:<http://www.krzlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=99498&doctype=ART&nid=3079&dpi=1>

- [26] ŠEĐOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí. Rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-149-2.
- [27] TONCROVÁ, Marta [ed.] *Etnokulturní tradice v současné společnosti*. Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-87112-03-8.
- [28] *Ústredie ľudovej umeleckej výroby*. [online]. ©2005 [cit. 2013-03-20]. Dostupný z WWW: <https://www.uluv.sk>
- [29] VENCÁLEK, Jaroslav, et al. *Valašsko: geografie místního regionu pro základní školy*. 1. vyd. Kroměříž: Školský úřad, 1993.
- [30] Výzkumný ústav pedagogický. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: VÚP, 1.9.2007. ©2010 [cit. 2011-10-07]. Dostupný z WWW: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf.
- [31] *Zlín*. [online]. ©2008 [cit. 2013-03-03]. Dostupný z WWW: <http://www.zlin.eu/page/72838.folklor/>.
- [32] *ZŠ Hvozdná, o škole*. [online]. [cit. 2011-12-28]. Dostupný z WWW: <http://sites.google.com/a/zshvozdna.cz>.
- [33] *ZŠ Slušovice* [online]. ©2005 [cit. 2012-09-09]. Dostupný z WWW: <http://www.zsslusovice.cz>.
- [34] *ZŠ Trnava, o škole*. [online]. ©2013 [cit. 2011-12-28]. Dostupný z WWW: <http://zs.trnava.cz>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ZŠ	základní škola
RVP	Rámcový vzdělávací program
ÚRVP	Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
FAME	Fakulta managementu a ekonomiky na UTB Zlín
Zájm.	zájmová organizace
Lid.	lidová kultura
aj.	a jiné
apod.	a podobně
%	procenta
Rozš.	rozšířené
Aktualiz.	aktualizované
Vyd.	vydáno
Cit.	citováno

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1.	Pohlaví respondentů	55
Graf 2.	Účast dívek v zájmovém kroužku.....	57
Graf 3.	Účast chlapců v zájmovém kroužku.....	57
Graf 4.	Motivátor zájmu dívek o zájmový kroužek.....	59
Graf 5.	Motivátor zájmu chlapců o zájmový kroužek.....	59
Graf 6.	Realizátor zájmových kroužků.....	60
Graf 7.	Důvody nezájmu dívek o kroužek zaměřený na lidovou kulturu.....	61
Graf 8.	Důvody nezájmu chlapců o kroužek zaměřený na lidovou kulturu	61
Graf 9.	Zájem dívek o nový kroužek zaměřený na lidovou kulturu.....	62
Graf 10.	Zájem chlapců o nový kroužek zaměřený na lidovou kulturu	62
Graf 11.	Vliv médií na zájem dívek o lidovou kulturu.....	64
Graf 12.	Vliv médií na zájem chlapců o lidovou kulturu.....	64
Graf 13.	Zájem rodičů o lidovou kulturu.....	65
Graf 14.	Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů.....	66
Graf 15.	Členství rodičů v zájmovém kroužku zaměřeném na lidovou kulturu.....	67
Graf 16.	Trávení volného času žáků ZŠ s rodiči.....	68
Graf 17.	Doprovod dívek na lidové akce.....	70
Graf 18.	Doprovod chlapců na lidové akce.....	70
Graf 19.	Přehled žáků ZŠ o kulturních akcích v místě bydliště.....	72
Graf 20.	Návštěva kulturních míst žáky ZŠ.....	73
Graf 21.	Znalost pojmů lidová kultura.....	74

SEZNAM TABULEK

Tab. 1.	Pohlaví respondentů	55
Tab. 2.	Aktivity žáků ZŠ ve volném čase.....	56
Tab. 3.	Účast žáků ZŠ v zájmovém kroužku.....	57
Tab. 4.	Zájmové kroužky dle zaměření na lidovou tematiku a ostatní.....	57
Tab. 5.	Nejfrekventovanější zájmové kroužky.....	58
Tab. 6.	Motivátor zájmu žáků ZŠ o zájmový kroužek.....	59
Tab. 7.	Realizátor zájmových kroužků.....	60
Tab. 8.	Důvody nezájmu žáků ZŠ o kroužek zaměřený na lidovou kulturu.....	61
Tab. 9.	Zájem žáků o nový kroužek zaměřený na lidovou kulturu	62
Tab. 10.	Zaměření kroužku v případě zájmu žáků ZŠ o nový kroužek	63
Tab. 11.	Vliv médií na zájem žáků ZŠ o lidovou kulturu	64
Tab. 12.	Zájem rodičů o lidovou kulturu.....	65
Tab. 13.	Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů.....	66
Tab. 14.	Členství rodičů v zájmovém kroužku zaměřeném na lidovou kulturu.....	67
Tab. 15.	Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů.....	68
Tab. 16.	Trávení volného času žáků ZŠ s rodiči.....	68
Tab. 17.	Doprovod žáků ZŠ na lidové akce.....	70
Tab. 18.	Účast žáků ZŠ na lidových akcích.....	70
Tab. 19.	Přehled žáků ZŠ o kulturních akcích v místě bydliště.....	72
Tab. 20.	Návštěva kulturních míst žáky ZŠ.....	73
Tab. 21.	Znalost pojmů lidová kultura.....	74
Tab. 22.	Čtyřpolní tabulka zájmu o tradiční lidovou kulturu dle pohlaví.....	75
Tab. 23.	Čtyřpolní tabulka vlivu kamarádů na zájem o lidovou kulturu dle pohlaví.....	75
Tab. 24.	Čtyřpolní tabulka vlivu zájmů rodičů o lidovou kulturu na zájem dětí.....	76

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I. Dotazník.....	92
--------------------------	----

- kamarádka/y
- učitel/ka ve škole
- jiní (*uved' prosím kdo*).....

5. Kdo pořádá Tvůj zájmový kroužek/oddíl?

- škola
- obec/město
- jiné
- nevím

6. Pokud nenavštěvuješ zájmový kroužek zaměřený na lidovou kulturu, jako je např. výtvarný, divadelní, keramický, starodávná řemesla, taneční, pěvecký, hra na hudební nástroj, jaké jsou důvody Tvého nezájmu?

- nemám čas
- nemám zájem
- nechodí do nich kamarád/ka
- není dostatečný výběr
- nelíbí se mě vedoucí
- posměch kamarádů/ek
- jiné (*prosím uveď*).....

7. Měl/a bys zájem o nový nebo další kroužek zaměřený na tradiční lidovou kulturu?

- ano (*prosím uveď*).....
- ne

8. Motivovala Tě někdy televize, rádio, časopis, noviny, video, internet k návštěvě nějaké kulturní akce s lidovými tradicemi, divadla nebo vyzkoušení nějakého zájmového kroužku s tematikou lidových tradic?

- ano (*prosím uveď, o co se jednalo*).....
- ne

9. Zajímají se Tví rodiče o tradiční lidovou kulturu? (například sledování TV programů zaměřených na lidovou kulturu, četba knih, článků v novinách, na internetu, návštěva hudebních nebo divadelních festivalů, dnů řemesel, jarmarků, muzeí a podobně)

- ano
- ne

10. Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání Tvých rodičů?

- základní
- střední bez maturity
- středoškolské s maturitou
- vysokoškolské

11. Jsou nebo byli Tvoji rodiče členové nějakého lidového kroužku? (např. divadelní, hudební, taneční, pěvecký, řemeslný a podobně)

- ano ne

12. Trávíš s rodiči část svého volného času? Pokud ano, označ prosím, co obvykle společně děláte.

- ano, sledujeme TV, DVD ne, netrávíme spolu volný čas
- ano, sportovní aktivity
- ano, výlety a návštěvy historických míst
- ano, výlety do zábavných parků (*například: Aquapark, Lanové centrum, ZOO*)
- ano, chodíme do divadla, na koncerty
- ano, chodíme na koncerty, folklórní festivaly (*například: festival dechových hudeb, Jízda králů ve Vlčnově, folklórní festival Vsetínský krpec, Liptálské slavnosti, Slavnosti vína, Dny lidí dobré vůle na Velehradě, Hvozdenský měšec, Májíček a podobně*)
- ano, chodíme farmářské trhy, dny řemesla, jarmarky
- ano, práce doma, na zahradě
- ano, jiné (*uved' prosím*).....

13. Pokud chodíš na lidové akce, jako je například řemeslný jarmark s lidovými řemesly, divadelní/folklórní festivaly a podobně, napiš prosím s kým.

- sám/a
- se sourozencem
- s rodiči
- s babičkou/ dědečkem
- s kamarádem, kamarády
- s kamarádkou, kamarádkami
- se školní třídou
- s kroužkem/oddílem
- jiní (*uved' prosím s kým*).....

14. Víš, jaké se pořádají kulturní akce v místě Tvého bydliště a blízkém okolí?

- ano ne

15. Navštívil/a jsi nějaké významné kulturní místo nebo památku? *(například muzeum Východní Moravy, muzeum obuvi, skanzen v Rožnově pod Radhoštěm a další)*

ano ne

16. Učil/a jsi se ve škole o lidové kultuře, folkloru, tradicích, řemeslech, Valašsku?

ano ne nepamatuji si